

DAIANA

Serie nouă, anul 5, nr. 50, iunie 2018

www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
al Consiliului Județean Constanța

Ioana Elurn CUTOVA
- Câștigătoarea marelui
trofeu al Concursului
Național de Interpretare
Pianistică „Piano Art”

Cuprins

03 Editorial	16 Povestea vorbelor - A umbla [de] frunza frâsinelului	26 Personalități dobrogene - Constantin Tomescu
04 Ansamblul Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” - Tradiție și profesionalism	18 Obiceiuri de pe la noi - Rodul viei	27 Inedit - Ion Șpac, biograful lui Constantin Tomescu
06 Tezaurele civilizației tomitane - S-a numit la început Marele Mozaic de la Tomis	20 Profesorii noștri - Facta non verbal! - Petre Sergiu	32 Mindfulness
10 Tezaurele civilizației tomitane - Mormântul pictat cu hipogeu	22 Festivalului Internațional de Teatru „Atelier” - Premiul „Gheorghe Dinu” pentru imagine scenică a ajuns la Constanța!	34 Evocări - Un geniu român – Nicolae Iorga
11 Centenarul Marii Uniri - Române, nu uita! El este eroul nostru!	24 Inedit - Odiseea unui manuscris valoros, semnat preot Preda Ionescu	37 Expo : „Dimensiunea europeană a patrimoniului cultural dobrogian”
14 Simboluri creștine - Sfântul Ilie, surugiul lui Dumnezeu		

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: Prof. DOINA VOIVOZEANU, **DIRECTOR ADJUNCT:** SILVIA ȚIGMEANU
REDACTOR ȘEF: conf.univ. dr. AURELIA LĂPUȘAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, ADINA BOCAI

DIRECTOR ECONOMIC: Alina ONEL
Tehnoredactor: Gabriel VOICU
Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușneanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Bd. Tomis nr. 110
Tel./Fax: 0241 61 92 93
E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel: 0241 61 88 42
E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Fenomenul cultural dobrogean

Aurelia LĂPUȘAN

Scriitorul Paul Anghel aprecia că Dobrogea este un model de o exemplaritate arhetipal – europeană și mondială - un model numit interetnic dobrogean, care a luat naștere ca în arhitectură prin suprapunerea culturilor, în mod diacronic și sincron. Are o cultură de interferență a unor civilizații diverse, dar și un centru de iradiere. „Pământul dobrogean este o adevărată corabie a lui Noe, spunea cândva și geograful Ion Simionescu. Și continua: „În Dobrogea, mai mult decât oriunde, se găsesc suprapuse civilizațiuni străvechi de la cea a oamenilor primitivi, straturi istorice continuând pe cele geologice”.

În această paradigmă, viața culturală a Dobrogei, urmărită în scurgerea timpului, a fost caracterizată în varii ipostaze prin reprezentări artistice, tradiții, mutații și recuperată ca matrice culturală a comunității locale.

Mutațiile care s-au petrecut asupra artei populare românești din ultima sută de ani se datorează creatorilor înșiși, influențați evident de modernismul urban, dar și îndrumătorilor acestora, metodiști, instructori, consilieri, culegători etc, care au aplicat teoriile manualelor de etnologie și folclor la realitățile terenului. Dar o semnificativă mutație se datorează și acelor conducători de cercuri, clase sau grupe aparținători de Centrul cultural "Teodor Burada", ei înșiși creatori, artiști de renume, care și-au găsit disponibilitățile să se adapteze cerințelor pedagogice și propriilor formule artistice.

Studierea fenomenului cultural popular dobrogean, din perspective factologice, surprinde particularitățile identitare ale acestuia, evoluția și dimensiunile lui, dovedind fără efort rolul esențial al Centrului cultural "Teodor Burada" în această amplă acțiune de conservare și cristalizare a valorilor patrimoniale locale.

Teoreticieni ai sociologiei definesc cultura ca un ansamblu în care se includ științele, credințele, artele, morala, legile, obiceiurile și celelalte aptitudini și deprinderi dobândite de om, ca membru al societății. Este, altfel spus, întreaga moștenire înșușită și transmisă din generație în generație.

Cetățenii unei comunități moderne sunt tot mai atrași de dorința de a se exprima pe sine prin intermediul unui demers artistic, care să identifice posibilități de regăsire a potențialului creator propriu.

Și iată că la Centrul cultural "Teodor Burada", pe lângă alte activități precum valorificarea creației populare, recuperarea patrimoniului cultural reprezentat de vechea literatură, se practică și un învățământ vocațional de calitate, de proporții, racordat la nevoile solicitanților.

În aceste coordonate s-a întreținut o cultură proprie acestui ținut, cultură care se caracterizează atât prin elemente comune tuturor etniilor, cât și prin note particulare, individuale, ale fiecărei etnii în parte. Toleranța a constituit întotdeauna nota esențială a comportamentului în comunitatea tradițională dobrogeană.

Societatea modernă a preluat această tradiție a toleranței, fapt pentru care nu întâmplător se vorbește de "modelul interetnic dobrogean".

Astăzi Centrul cultural "Teodor Burada", demn de numele pe care-l poartă, își îndeplinește cu cinste menirea susținând cu intensitate, profesional și responsabil evenimente care adună laolaltă artiști din toate domeniile și categoriile, gestionând la standarde de calitate actul cultural dobrogean, în continuitatea tradițiilor și în dimensiunile modernității.

Tradiție și profesionalism

Ana-Maria ȘTEFAN

În cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” s-a înființat, în anul 2016, Ansamblul Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” compus din dansatori și instrumentiști talentați. Scopul principal este acela de a valorifica și promova atât diversitatea folclorului dobrogean cât și pe a celui din zonele etnofolclorice ale țării.

Condusă de Prof. Dr. Cristian Obrejan, orchestra este alcătuită din 19 membri profesioniști și cuprinde o bogată paletă de instrumente populare tradiționale precum: nai, țambal, caval, fluier, cobză etc. Orchestra Ansamblului Folcloric Profesionist este formată din trei secții: secția ritmică ce include contrabas, acordeon, țambal, chitară și violă, secția suflători, care include nai, clarinet, saxofon, trompetă, și secția melodică cu ale sale viori.

Ansamblul de dansatori este alcătuit din 20 de persoane. Repertoriul coregrafic se îmbină armonios cu cel muzical și cuprinde melodii și jocuri populare din diverse zone etnofolclorice ale țării: Dobrogea, Oaș, Muntenia, Moldova, Oltenia, toate prezentate în costume specifice. Coreografiile sunt realizate de maeștrii coregrafi Nicu Iancu și Ștefan Coman.

Deși este un ansamblu înființat relativ recent, a avut privilegiul de a colabora cu nume de marcă ale cântecului popular românesc precum: Elisabeta Turcu Juverdeanu, Petrică Mițu Stoian, Maria Dragomiroiu, Nineta Popa, Margareta Clipa, Niculina Stoican, Irina Loghin, Maria Ciobanu, Ionuț Dolănescu și alții.

Ansamblul Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” a participat la numeroase evenimente atât pe plan local cât și în străinătate sau la emisiuni TV, dintre care amintim:

- Sărbătoarea recoltei și a vinului dobrogean 2016, 2017;

- Festivalul Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moisescu” 2016, 2017;

- Emisiunea „O dată-n viață” – TVR 1, 2016;
- Emisiunea „Seara bună, dragi români” – Etno Tv

- Festivalul Berii – 2016, 2017
- Spectacolul „Dor de primăvară” 2018, desfășurat la Teatrul de Stat Constanța, spectacol organizat cu ocazia zilei de 1 martie;

- „Cântec, joc fără cojoc” 2017 – spectacol organizat pentru persoanele cu dizabilități desfășurat la Teatrul de Stat Constanța;

Recent, în cadrul Târgului de Turism Expovacaciones desfășurat la Bilbao, o parte a ansamblului de dansatori a participat cu suite de dansuri reprezentând zona Dobrogei cu mare succes la publicul spaniol. De asemenea, pe lângă participările menționate, Ansamblul

Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” a avut numeroase reprezentații în județ fiind prezenți la diverse evenimente cum sunt: „Consiliul local Castelu adoptă declarația de unire cu Republica Moldova” – Castelu, Zilele comunei Pantelimon, Ziua Eroilor și Înălțarea Domnului în satul Tichilești, comuna Horia, Festivalul Folcloric de Artă și Tradiție Populară Românească Otopeni (2017), Spectacol Folcloric Dobrogean (Piațeta Casino), Întâlnirea Fiilor Satului Nisipari ediția a XV (Castelu), Noaptea Bibliotecii (Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța) și multe altele.

În anul 2018 Ansamblul Folcloric Profesionist „Izvoare dobrogene” își propune să participe la numeroase activități culturale tradiționale, atât în județul Constanța cât și în țară, pentru a promova tradițiile ce stau la baza identității naționale.

S-a numit la început Marele Mozaic de la Tomis

Aurelia LĂPUȘAN

“În peisajul patrimoniului arheologic din Dobrogea unele descoperiri aduc la iveală substanțe de o consistență sau compoziție inedite. Ele se află în necropolele Tomisului, dar și în ale altor cetăți și așezări omenești din epoca romană de pe întregul teritoriu al Dobrogei, declara cu mult timp în urmă prof.univ.dr. Adrian Rădulescu, aflat pe șantierul Edificiului roman cu mozaic.

La 6 august 1959, cu ocazia lucrărilor pentru un bloc de locuințe, pe faleză de vest a orașului, în incinta Pieței Ovidiu, au fost descoperite mai întâi un zid și câteva fragmente de mozaic antic. Timp de 10 ani s-a lucrat la decopertare. Zona a fost declarată rezervație arheologică și astfel protejată de posibile lucrări noi.

Săpăturile au evidențiat un celebru spațiu de 2.000 mp, construit pe faleză portului, destinat în antichitate pentru derularea afacerilor: schimburi monetare, tranzacții comerciale, informații, o așa numită **trapeza**, termen care semnifică, cu aproximație, o casă de comerț, o bancă, un loc comercial anumit.

La temelia acestei construcții grandioase există 11 încăperi boltite, ce au servit ca magazine și antrepozite și în care s-au descoperit urme de mărfuri dintre cele mai diverse, legate în special de practicile marine: ancore din fier, amfore. Printre produsele găsite se numără și rășinurile, importate din Orient pentru practicile cultice din basilicele tomitane. Între altele se află **colofoni** și **smoala**. Nenumărate calupuri de smoală au fost găsite în amfore, multe vase s-au spart, iar substanța bituminoasă s-a prelins. Astăzi, în expoziția de la edificiu se pot vedea încă lemne smolite, călăfătuite cu câlți, smoală și alte materiale necesare construcției corăbiilor.

În fața mozaicului au existat și alte antrepozite în care urmele de cereale, de bitum și de alte substanțe s-au găsit în cantități considerabile. Sunt zeci de astfel de calupuri de smoală, de bitum, dovadă că anticii întrebunțau pe scară largă aceste produse”¹.

¹ Informații oferite autoarei de prof. univ. dr. Adrian Rădulescu, directorul Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța și inserate în monografia Constanța, memoria orașului, 1997, Editura Muntenia.

1959. Pe șantierul Edificiului roman cu mozaic

Potrivit mărturiilor arheologice rezultate în săpături, de la început, faleză de vest (sau, mai exact, porțiunea acesteia situată în fața golfului antic, deci înspre capătul de sud al peninsulei) a fost tăiată longitudinal, pe întreaga sa înălțime de cel puțin 20 de metri, în câteva ”trepte-terasă”. Pentru asigurarea stabilității acestor terase, s-au efectuat nivelări masive și s-au construit ziduri de sprijin – contraforți. (Dovezile acestor soluții tehnice sunt date de resturile unor zidării preexistente acestui stadiu și descoperirea unor contraforți sub actualul paviment cu mozaic). De asemenea, folosind pantele terenului, noile construcții terasate, al căror corp principal este orientat nord-vest – sud-est, erau implantate în lungul falezei, deci erau menite prin ele însele să ajute la consolidarea terenului: zidurile longitudinale constituiau implicit și ziduri de sprijin ale taluzului, iar pereții laterali ai edificiului de la terasa de sus, ca și acelea care despărțeau

1959. Șantierul Edificiului roman cu mozaic. Printre alții, istoricii Vasile Canarache și Adrian Rădulescu

Schița Edificiului roman cu mozaic când a fost descoperit

încăperile boltite realizate la celelalte două terase inferioare, aveau rolul unor adevărați contraforți.

Similitudinea soluțiilor tehnice, modul și tehnica de realizare, natura și calitatea materialului constructiv, converg către aceeași concluzie: într-o epocă pe care toate mărturiile o definesc ca epoca împăratului Constantin cel Mare și a urmașilor săi (prima jumătate a secolului IV, deci), marele complex terasat în fața portului antic, împreună cu alte edificii legate de acesta și descoperite mai la sud, spre capătul peninsulei, constituia partea cea mai importantă a Tomisului, centrul de desfășurare a bogatei sale vieți social-economice și comerciale.

Datele de mai jos sunt selectate din materialul documentar Marele edificiu roman cu mozaic de la Tomis, editat de Muzeul de istorie națională și arheologie Constanța, 1982.

PAVIMENTUL DE MOZAIC

Având în vedere că lungimea sălii este de 101 m iar lățimea sa (maximă) de 21,45 m, rezultă că pavimentul trebuie să fi avut în antichitate suprafața de peste 2.000 m², întindere remarcabilă care-l situează printre primele nu numai în Europa, ci și pe întreg teritoriul imperiului roman de odinioară. Porțiunea păstrată până-n zilele noastre are lungimea de 49,80 m și lățimea de 16,60 m, adică un total de circa 850 m².

TEHNICA DE LUCRU

Data fiind întinderea neobișnuită a covorului de mozaic, este de presupus că lucrarea acestuia a început din două puncte (probabil de la capete spre centru) și că de-a lungul vremii el a suferit diverse reparații, dintre care una – amintită mai sus, în zona "tribunei" – este sigură. Pavimentul este realizat din material litic, mai exact în majoritate din pietricele de rocă colorate natural, mai puțin marmură. Aceste "tesserae" în șapte culori și nuanțe – predomină albul, negrul, roșul, verdele-albăstrui și galbenul-bej – au dimensiuni ce variază între 2-3 cm² (cele mai mici, din care sunt realizate mai ales motivele centrale). Ele au fost fixate pe un strat de mortar de circa 10 cm grosime, strat obținut din var cu multă cărămidă pisată. Dedesubt există un strat de umplutură, combinație de mortar cu fragmente ceramice pisate și chiar bucăți de marmură – deșeuri rezultate din lucrul la fața locului al panourilor de placat. Nivelul cel mai de jos este constituit din pământul de umplutură, nivelat special în acest scop și având adeseori în amestec ceramică fragmentată, pietre, mai puțin mortar.

ORNAMENTICA

Mozaicul este compus în majoritate din motive geometrice și florale. El are trei registre principale: partea centrală, mărginită din ambele părți de un chenar similar (cu excepția unui singur motiv).

CHENARUL

Partea cea mai bine conservată este cea dinspre zidul longitudinal de est, întrucât cea dinspre vest s-a prăbușit în mare parte odată cu bolțile, porțiuni mai mari sau mai mici fiind descoperite sub dărâmături în încăperile de jos. Lățimea sa, de 6,20 m, începe cu o margine de 1,15 m, colorată în galben-bej, care se sprijină direct pe plinta zidului. Urmează câteva fâșii ornamentale, dintre care prima, lată de 0,87 m, are un decor vegetal, realizat artistic: vrejuri ample de iederă cu frunze lungi, ușor aduse la vârf, într-o simetrie perfectă. În partea dinspre nord, cum s-a amintit deja, motivul este radical schimbat, lucru ce dovedește o reparație ulterioară, târzie, inferioară sub raport tehnic și artistic ansamblului. A doua fâșie închipuie o funie simplă, larg răspândită în arta mozaicului roman; următoarea, lată de 2,80 m, cuprinde cercuri intersectate din care rezultă patrulatere înscrise în cerc, înconjurate de imaginea unor petale cu centrul marcat. După repetarea funiei și a altor două benzi simple, apare valul și împletitura triplă, motiv cu grad de dificultate tehnică sporit.

PARTEA CENTRALĂ

Este lucrată în tehnică clasică denumită "opus vermiculatum". Comportă, în esență, două cercuri mari distanțate între ele (al treilea, care a existat în mod sigur în partea de nord, a dispărut în întregime) înscrise în pătrate și despățite, la rândul lor, prin câmpuri dreptunghiulare (s-au păstrat două din cele patru existente probabil la origine).

Cercul de sus, cu diametrul 7 m, este relativ bine păstrat; în el sunt înscrise pătrate mari, bordate cu funie împletită prin vârfurile cărora este petrecută o panglică lată. Motivele înscrise în pătrate și spațiile dintre acestea sunt mai ales geometrice și florale; apar flori, ramuri și frunze, cuburi mici, vase de băut, dar și arme, motivul clasic "pelta" etc. În colțurile rămase libere prin înscrierea sa în pătratul mare, apar, de asemenea, vase din care răsar frunze. În colțul de sud est este redat, sorbind apă dintr-o frunză, un porumbel, singura imagine zoomorfă din întreaga întindere păstrată a pavilionului.

Cel de-al doilea cerc, păstrat în mică parte acum, a fost plasat chiar în mijlocul încăperii. În el sunt înscrise motive imitând solzii de pește, care descresc din margine spre interior. Se mai păstrează, de asemenea, într-un colț rezultat din înscrierea cercului în pătrat, un vas de băut (kantharos), din care răsar frunze.

CÂMPURILE DE SEPARAȚIE ÎNTRE CERCURI

Amintim că acestea sunt de formă dreptunghiulară și că din cele patru câte trebuie să fi existat, s-au păstrat, vătămate și ele, doar două: primul, la sud de cercul mare, al doilea, între cele două cercuri.

Câmpul de sud. Are formă dreptunghiulară și este mărginit de mici semicercuri. În interior sunt realizate pătrate care se ating câte patru astfel încât ele se nasc romburi. Atât în pătrate cât și în romburile astfel formate, sunt înscrise diverse motive, precum: funia împletită în patru, decor în formă de șah, în formă de dantelă, solzi de pește, din nou clasicul motic pelta, petale (simple sau realizate prin intersectare de cercuri), motive stilizate, crucea gammată (străvechi simbol solar, cunoscut, încă din neolitic, existent la indieni, egipteni și greci, preluat și de romani) etc.

Câmpul central care desparte cele două cercuri are suprafața dreptunghiulară divizată în mici pătrate ale căror chenare imită frânghia simplă.

Chenarul de vest este acum dispărut în proporție de 90%, deoarece era construit în majoritate deasupra bolților încăperilor de la terasa inferioară, care s-au prăbușit la un moment dat datorită mișcărilor seismice. Mica porțiune rămasă însă la locul ei, ca și numeroasele fragmente găsite în încăperile de la terasa inferioară, dovedesc că motivele ornamentale cunoșteau aceeași ordine, cu o singură excepție: apariția unor linii oblice care formează paralelograme.

BĂILE PUBLICE (TERME)

Spre capătul de sud al falezei au fost descoperite și cercetate parțial, în anul 1964, vestigiile unei alte construcții antice, cunoscute sub numele de "Lentiarion".

Pentru ridicarea sa, faleza a fost tăiată într-o singură treaptă înaltă de circa 10 m. Prin natura materialului constructiv și a stilului arhitectonic, s-a dovedit că aici era edificiul băilor publice, care legat de complexul cu mozaic – a cărui prelungire de sud o reprezenta – constituia împreună cu acesta, centrul de desfășurare a bogatei vieți economico-

socială a orașului în secolele IV-VI e.n.

Edificiul se compunea din mai multe săli și camere, vestibule etc., distruse, din nefericire în mare parte, mai ales de lucrările edilitare moderne. Oricum, s-a păstrat sala principală a clădirii și un vestibul prevăzut cu o scară de legătură între edificiu și terasa orașului. Lungă de 30 m și lată de 10 m, sala era pavată cu dale mari de marmură (0,60x0,40x0,04 m).

Peretele longitudinal de est, construit cu spatele la taluz, este relativ bine conservat (înălțimea maximă 5,40 m). El se compune de fapt din două ziduri – lucrate tot din rânduri alternative de cărămizi și blochete de calcar – aflate la 0,50 m distanță unul de altul și în care s-au practicat numeroase orificii, care permiteau o permanentă circulație a aerului. Și într-un caz și în celălalt, este vorba de soluții obișnuite în tehnica romană, care urmăreau protejarea construcțiilor de pericolul igrasiei și încălzirea egală a edificiilor, îndeosebi în timpul rece, prin circulația aerului cald produs în instalațiile de încălzire (hypocaust).

În peretele de sud se păstrează trei intrări, dintre care cele marginale în bună stare (ultima dintre ele – dublă – a fost astupată pe jumătate într-o epocă târzie). Pe arhitrava ancadramentului intrării de est, s-a păstrat o inscripție în limba greacă, a cărei descifrare a permis concluzia că edificiul de față adăpostea una din băile publice ale orașului, în care măcar unele dintre anexe fuseseră ridicate prin cheltuiala personală a unui cetățean numit Ermippos, fiul lui Atta.

În partea de sud, prin intrările sus menționate, se pătrundea într-un antreu pardosit cu dale de piatră, de unde o scară cu trepte largi de 3,50 m urca la nivelul orașului. Sub scară exista o încăpere anexă, cu acoperișul boltit, lucrat din cărămizi.

În spațiul din afara edificiului, pe toată lungimea zidului de vest (distrus până la nivelul pardoselii, în urmă cu un secol, probabil) s-au găsit orânduite tuburile de ceramică ale sistemului de încălzire subteran (hypocaust). Aerul cald și fumul produs în această instalație încălzeau în mod egal pereții clădirii (în zidul de sud s-au găsit încastrate, pe înălțime, tuburi ceramice prin care circula aerul încălzit, iar în substrucția zidurilor au fost descoperite canale cu aceeași destinație).

Mormântul pictat cu hipogeu

Aurelia LĂPUȘAN

Consiliul județean Constanța a găsit calea pentru salvarea și punerea în valoare a unor obiective istorice de inestimabilă valoare patrimonială. La 30 de ani de la descoperire, după nenumărate încercări de reabilitare și punere în circuitul turistic, iată că speranțele constănțenilor încep să prindă aripi. Semnarea contractelor de finanțare în cadrul „Programului Operațional Regional 2014 – 2020” înseamnă un început. Lucrările la mormântul Hypogeu, în valoare de 1,4 milioane de euro vor dura 36 de luni: 1.239.980 de euro de la Consiliul Județean Constanța și restul fonduri europene.

În ziua de 25 februarie 1988 doi arheologi constănțeni, Virgil Lungu și Constantin Chera, au descoperit în aria uneia dintre necropolele antice ale Tomisului un monument de o valoare cu totul ieșită din comun. Era vorba despre o cameră funerară cu dromos(cale de acces) care datează din secolele II –IV d.Ch. Atrag atenția un sarcofag din calcar, care are pe una din laturile arcei mai multe simboluri și inscripții dezvăluind numele celor odihniți aici, soții Flavius și Flavia. Mormântul-cavou are planul dreptunghiular și este prevăzut cu un mic culoar de acces. Ceea ce conferă acestui lăcaș o valoare cu totul deosebită este realizarea artistică a interiorului. O valoare excepțională, de o frumusețe neasemuită. Interiorul are peste tencuiala zidului o pictură în

tehnică a secco, o amplă suită de reprezentări antropomorfe, zoomorfe și fitomorfe. Pe unul din pereții complexului funerar este pictată în manieră naturalistă, într-o cromatică vie, o scenă cu patru porumbei încadrați într-un decor vegetal, ce beau apă dintr-o cupă. Pe un alt perete patru potârniche și un iepure. Pe latura de nord a cavoului, într-o generoasă arcadă, este înfățișat un banchet funerar la care sunt prezente șapte personaje masculine, pe fundal distingându-se arbori. Șapte bărbați, cinci pe un pat de tip roman, unul din ei fiind, se pare, amfitrionul, iar în partea opusă a mesei, servitorul.

Pictura întregului cavou cu motive florale, arbori, animale și păsări poate fi interpretată ca o evocare a paradisului.

Porumbeștele de pe perețele de sud, precum și cea cu potârnichele de pe perețele vestic care se adapă din cupe simbolizează sufletele însetate de credință.

În cavou s-au găsit în sicrie de lemn cinci trupuri de oameni, îngropate succesiv.

Cavoul datează de la sfârșitul secolului al IV-lea e.n., probează nu numai o anume prosperitate economică, artistică și spirituală a Schytiei Minor, ci și dovada incontestabilă a permanenței populației romanice în Dobrogea și peste toate acestea zorii creștinismului.

Cavoul pictat la data descoperirii

Române, nu uita! El este eroul nostru!

Sorin BERCARU

EROUL, cuvânt cu o semnificație profundă, având sacralitatea martirului întru credință, faptele sale fiind doar un ghid al sacrificiului, al onoarei și al simțului istoric. **Eroul** nu moare niciodată, el va fi mereu tânăr în conștiința celorlalți, chiar dacă peste faptele sale s-au așternut decenii, secole, căci, în imaginația colectivă, **Eroul** apare întodeauna tânăr.

Suntem obișnuiți să umblăm pe drumuri bătătorite de alții și să acționăm prin imitație. Însă, întrucât fiecare dintre noi este unic în felul său, nimeni nu poate să urmeze întocmai drumul celui alt și nici să dobândească însușirile celui pe care îl are ca model. Omul trebuie să aibă ca țintă urmele oamenilor mari și să îi imite numai pe aceia care au fost desăvârșiți, chiar dacă însușirile lor nu se vor ridica la aceeași înălțime, ele să încerce măcar să se apropie de faptele celui luat ca model. Această lege interioară ar trebui însușită de fiecare dintre noi în viața de zi cu zi, iar cel mai bun exemplu al acestei legi este cel al arcașului care observă ținta la depărtare, cunoaște bătaia arcului, ocheste cu mult mai sus decât este ținta adevărată, dar asta nu pentru a ajunge cu săgeata lui la o înălțime atât de mare, ci pentru ca, fixându-și o țintă foarte înaltă, s-o atingă pe aceea pe care și-a ales-o în fapt.

Istoria țării noastre este presărată de asemenea oameni ce au avut în conștiință măreția spiritului național, și, precum arcașul, s-au înălțat ocaziei oferite

de istorie în diferite veacuri pentru a trimite posterității o dovadă a sacrificiului și luptei lor pentru această nație. Printre acești apostoli ai nemului românesc se numără și **eroii** ce au luptat în Primul Război Mondial.

EROUL Mareșalul Constantin Prezan, Șeful Marelui Cartier General din 5 decembrie 1916

până la 20 martie 1920, a participat activ la operațiunile celui de-al Doilea Război Balcanic, în Primul Război Mondial și la operațiunile de apărare a Marii Uniri. Membru de onoare al Academiei Române, a fost decorat cu Ordinul Mihai Viteazul, Ordinul Național Steaua României, Ordinul Carol I, Legiunea de onoare, Ordinul Sfântul Gheorghe clasa IV.

În anul 1917, Mareșalul Prezan definitivează planul de campanie al Armatei Române, cunoscând gloria eternă prin succesele înregistrate în bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, oprind ofensiva Puterilor Centrale. Retragerea Rusiei din război, cauzată de revoluția bolșevică, și evoluțiile oscilante ale sorții de izbândă, l-au determinat pe Regele Ferdinand să-i încredințeze generalului Prezan calitatea de Șef al Marelui Cartier General al Armatei.

Odată cu semnarea Armistițiului cu Puterile Centrale, în luna martie 1918, generalul Prezan decide să se retragă la pensie, însă revine în activitate ca Șef al Marelui Cartier General, având sarcina de a elimina forțele inamice de pe teritoriul românesc, alungarea trupelor maghiare din Ardeal, el susținând cu tărie intrarea Armatei Române în capitala Ungariei sovietice la 3 august 1919. Este momentul în care Mareșalul, caracterizat de o modestie ieșită din comun, refuză să prezideze parada militară românească de pe bulevardul Andrássy din Budapesta. Pentru operațiunile pe care le-a întreprins împotriva bolșevicilor, Mareșalul C. Prezan a fost șters din istoria românească pe timpul regimului stalinist din România, însă a ieșit victorios și din această bătălie, numele lui rămânând de-a pururea în conștiința românilor.

Marele Istoric Nicolae Iorga scrie despre Mareșalul C. Prezan următoarele: „Constantin Prezan se dovedise nesimțitor

la curente populare care avuseseră atâta influență asupra celui alt mare general al războiului, Alexandru Averescu. Acțiunea sa de străbateră în Ardeal fusese eficientă și se menținuse și după catastrofa din Muntenia. Ajuns conducător al defensivei din Moldova, arătase sânge rece, dreaptă măsură, atât optimism cât trebuia pentru a domina dezorientarea și demoralizarea și pentru a fi gata oricând de hotărârile reparatoare ale revanșei. Leșise complet curat, numai cu moșioara sa din Roman (Schinetea)-Vaslui, dintr-o situație în care atâția au făcut avere. Avea o singură dorință: de a putea să organizeze, fără servituți de partid, armata pe care o condusesese cu atâta demnitate.”

EROUL Maresalul Alexandru Averescu, comandantul Armatei a-II-a, Membru de onoare al Academiei Române, decorat cu Ordinul Mihai Viteazul, a comandat cu succes ofensiva Armatei Române pe teritoriul Bulgariei în al Doilea Război Balcanic, ajungând până la Sofia, apoi îl găsim la comanda Armatei Române în bătăliile de la Mărășești și Oituz și a

inițiat cunoscuta manevră de la Flămânda, o lovitură de geniu care din păcate s-a terminat cu o victorie tactică a Puterilor Centrale. După război intră în viața politică unde devine stăvilă împotriva curentelor de stânga, definitivând Reforma Agrară. Referindu-se la acest aspect, Florin Constantiniu scria: “Într-o țară cu o populație rurală atât de numeroasă ca România, agitația de stânga nu mai avea nicio șansă odată ce setea de pământ a țăranului era – fie și temporar – astâmpărată.” Mareșalul câștigase astfel un Mărășești social și politic, blocând curente de stânga și extremă stânga ale anilor 1920-1921.

EROUL General Stan Poetaș, un om de mare anvergură, un comandant exemplar, dovadă fiind bătălia de la Topraisar, unde a reușit să stăvilească avansul de neoprit al armatelor germane-bulgaro-turce. (Despre el am publicat mai multe în numărul precedent al revistei noastre). În bătălia Bucureștilor (Neajlov-Argeș) se evidențiază prin inițiativă și vitejie declanșând un atac furibund la Bălăria. La Mărășești a luptat eroic și a realizat în practică deviza: „Nici pe aici nu se trece!”. El face parte din categoria marilor comandanți ai Armatei Române, prin modul de gândire a situațiilor tactice la care a fost expus și prin atenția pe care o acorda trupei care îl alina cu apelativul “Taica Stan”. Generalul Stan Poetaș a avut parte de o moarte eroică, luptând împotriva bolșevicilor. Istoricul Constantin Kirițescu scria astfel despre moartea generalului Stan Poetaș: “I-a fost dat să moară, lovit de un glonț mișel, tras din spate, acestui erou legendar al armatei române, care la Topraisar, Neajlov și la Mărășești,

înfruntase de atâtea ori moartea în față, în cele mai dramatice momente ale războiului nostru”.

Ecaterina Teodoroiu

EROUL Ecaterina Teodoroiu, provenită dintr-o familie modestă din Oltenia, a plecat la București pentru a deveni învățătoare, iar acolo a contribuit la înființarea primelor organizații de cercetași din țară. După intrarea României în Primul Război Mondial, a activat ca asistentă medicală pe frontul din regiunea ei natală. Din dorința de a-i răzbuna pe toți cei patru frați ai ei care căzuseră pe front, Ecaterina a cerut să fie transferată la o unitate de combatanți. A fost luată prizonieră, a evadat și a fost rănită de două ori. În spital, a fost decorată de Casa Regală și avansată la gradul de sublocotenent. Pe 10 octombrie 1916, în prima bătălie de la Jiu, sub comanda generalului Ion Dragalina, Ecaterina Teodoroiu a fost în tranșee, în primele linii. Au urmat și alte bătălii ale armatei române, precum Sămboteni, Bărbătești, Tântăreni, Filiași, unde Ecaterina a dat dovadă de curaj, la numai 22 de ani. A fost decorată cu „Virtutea cercetășească”, „Virtutea militară”, clasa a II-a, înaintată în

grad de sublocotenent. În vara lui 1917, în zona localității Muncelu, Ecaterina Teodoroiu, alături de soldații ei, respinge un atac fulger întreprins de către Regimentul 40 Rezervă german, în urma căruia este împușcată în piept.

EROUL Constantin Mușat, un militar ce întrupează spiritul vechilor războinici ai Daciei. Acesta a intrat în istoria noastră prin tăria de caracter și spiritul de sacrificiu. Constantin Musat a fost rănit, i s-a amputat brațul stâng, dar a refuzat clasarea ca inapt medical și a cerut să se reîntoarcă pe front. Pentru acest act de vitejie, Regele Ferdinand I l-a citat pe ordinea de zi a armatei, descriind curajul său.

ÎNALT ORDIN DE ZI PE ARMATĂ

În Spitalul Veniamin no. 273/103 din Iași, Comisiunea Militară de Reformă a fost de părere că soldatul Mușat Constantin din Regimentul 2 Grăniceri să fie reformat din cauză că i se amputase brațul stâng, ca consecință a unei plăgi provenită prin împușcare pe câmpul de luptă.

Cu multă bărbăție și însuflețit de cele mai frumoase sentimente de dragoste de Țară, numitul soldat a stăruit să nu fie reformat și să fie trimis pe front, ca aruncător de bombe, având mâna dreaptă în bună stare. Cinste lui, pentru pilda frumoasă ce dă camarazilor lui de arme.

Dat la Marele Cartier General, azi 12 Februarie 1917

Ferdinand

Înalt Ordin de Zi no. 32 din 17 februarie 1917

În timpul războiului a fost comandant de grupă în Compania 2 din cadrul Regimentului 2 Grăniceri, căzând pe câmpul de luptă de la Oituz, pe Dealul Chiosurile-Casin, ca aruncător de grenade, în anul 1916. Român neaoș, Constantin Mușat provine dintr-o familie de țărani agricultori, din județul Călărași.

Cercetând faptele acestor **EROI** vom constata că ei s-au ridicat la înălțimea evenimentelor cu care istoria i-a confruntat, iar rodul sacrificiului lor și al tuturor **eroilor** acestei nații ce au murit în Marele Război a fost înfăptuirea Marii Unirii de la 1918, *visul de veacuri al românilor!* Dumnezeu să-i odihnească!

Info – Datina

Recent a avut loc vernisajul expoziției ATELIER. Eveniment organizat de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Au participat cursanții clasei de Pictură și Grafică iar întreaga activitate a fost coordonată de profesoara Oana Călinescu. Vernisajul „Atelier” a fost unul de mare succes, care s-a bucurat de un public numeros, iar totul s-a desfășurat într-o atmosferă plăcută și magică în incinta Bibliotecii Județene „I.N. Roman” Constanța.

Sfântul Ilie, surugiul lui Dumnezeu

Dr. Flori IUHAS

Zeul al focului, al luminii și Soarelui, Sfântul Ilie este în Panteonul românesc stăpânul fulgerului. Identificat cu zeul iranian Mithra, în mitologia greacă cu Helios și cu Gebeleis din mitologia geto-dacă, a preluat, odată cu creștinismul, numele și data de celebrare ale Sfântului Prooroc Ilie (20 iulie). Unii cred că în această zi se deschide cerul și se arată Dumnezeu cu Sf. Ilie care stă, în luna lui Cuptor, alături de alte divinități ale arșitei, din care unele îi sunt surori (Pârliile, Panteliile, Mucenița Marina), frați (Ilie Pălie, Pantelimon) sau vizitiu al carului ceresc (Foca.) În calitate de zeu solar se recunoaște după trăsura cu roțile de foc și caii înaripați, săgețile de foc, tunetele și trăznetele cu care luminează cerul. Ca divinitate solară și meteorologică, Sântilie își folosește biciul de foc pentru a trăzni dracii și a pedepsi păcătoșii.

Ispitit și înșelat de Diavol, Sântilie își omoară - după unele legende - nevasta și fiul, după altele părinții. Căindu-se înaintea lui Dumnezeu, acesta îl iartă, îl trece printre sfinți și îl înalță la cer într-o trăsura cu roți de foc, la care sunt înhămați doi sau patru cai albi înaripați. Carul celest este vehiculul zeilor solari și al eroilor mitici. Semnifică forțele cosmice coborând din cer pe pământ: carul Cybelei (divinitate de origine frigiană, cunoscută și ca Marea

Mamă a Zeilor, expusă la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța) asupra ogoarelor, cel al Afroditei coborând asupra dragostei, cel al lui Marte coborând asupra câmpului de luptă. Carul este și un vehicul spiritual, de aceea conducerea lui era o artă prin care cei care îl mâneau își dovedeau capacitățile de a struni patimile interioare. "Carul (ca și nava) face legătura dintre două lumi, iar conducătorul său poate fi ambasadorul simbolic al lumii de dincolo sau un sol ce pleacă din lumea celor vii în lumea umbrelor. Ambivalența acestui simbol al victoriei (carul triumfal), al abundenței (carul alegoric), dar și al morții (carul mortuar) explică și prezența sa în sărbătorile de carnaval (< carrus navales), la nuntă sau la alte ceremonialuri comunitare" (Ivan Evseev, 1994, p. 29).

Conform credințelor populare, cum se apucă dracii de zavistii, de răscolesc norii, Sf. Ilie înhamă caii la căruță, pleacă prin cer și începe să trăsnească după ei. Când îl aud pe Sf. Ilie cu căruța, fug de se prăpădesc, și se ascund pe unde pot: prin pomi, pe sub streșina caselor, în turlile bisericilor și chiar în corpurile animalelor, în special câini, pisici și capre. "De aceea, pe vreme de furtună, nu e bine să lași câini și capre pe alături, nici să stai pe la strâmtori, pe unde poate să treacă vreun drac, ori să te pitulezi prin scorburi, că se poate întâmpla

să fie vreun drac acolo, și când va trăsni pe drac, te trăsnește și pe tine. Ferestrele și ușile caselor să nu le lași deschise în vreme de furtună, că poate să se aciuze vreo spurcăciune de drac în casă și se poate să trăsnească casa. Dracul trage mai mult la carpen și de aceea e bine să nu pui la casă lemn de carpen ori să te adăpostezi sub carpeni în vreme de furtună. În vreme de furtună stai la luminișuri și mai bine să te plouă decât să te duci la adăposturi, că la adăposturi se duc și dracii”. (Antoaneta Olteanu, 2000, p. 330).

Artur Gorovei ne spune că “Cerul este o movilă nemărginită. Sfântul Ilie obișnuiește să iasă cu carul său ba la plimbare, ba cu treburi de ale casei. Carul lui e lucru sfânt, dumnezeiesc, nedat lumii să-l vadă, și de aceea, când iese, acoperă cerul cu un nour. Acest car, spre a nu aluneca în mersul său, are pe talpa roții cuie mari ce-i slujesc la înțepenire. Aceste cuie, găurind bolta cerească, lasă să curgă ploaia”. (Gorovei, 1995, p. 48). Tudor Pamfile adaugă despre caii sfântului că “sunt potcoviți cu potcoave de argint și, când îi gonește, bat din copite și scapără, și de aceea se văd fulgerele. Și când aleargă căruța prin cer, face mare hărmălaie, că-s drumurile rele; la noi pe pământ se aude atunci tunând.” (Pamfile, 1997, pp. 113, 129).

Pentru ca să nu distrugă lumea, Dumnezeu sau Maica Domnului, i-a luat mâna dreaptă și piciorul drept, lăsându-l așa. Acest defect fizic ar fi un

avertisment dat sfântului să nu depășească măsura în exercitarea puterii magice dobândite, un semnal al necesității înfrânării și impunerii unei măsuri în folosirea stihiei devastatoare a focului.

Poveștile populare spun că Sf. Ilie are șapte tunuri: de ploaie, de secetă, de foamete, de holeră, de boli, de moarte și de bătlie cu care îi pedepsește pe păcătoși. “Dumnezeu i-a dat lui Sf. Ilie tunul, puterea în mână, ca Sf. Ilie cu el să orânduiască norodul. Când vor face oamenii bine, să le dea bine, când rău, să-i pedepsească, să nu le dea pâine, să-i sparie, să-i omoare. Paloșul lui Sf. Ilie e cu două tășuri, cu unul de aur și cu unul ascuțit. Când lovește cu cel de aur dă mană, când cu celălalt, dă piatră. (Niculiță-Voronca, 1998, vol. II, p. 149).

După multe legende, la sfârșitul lumii, Dumnezeu va trimite pe Sf. Ilie să se lupte cu Anticrist. Sf. Ilie va fi rănit (sau decapitat) și sângele lui va cădea pe pământ, aprinzându-l...tunuri: de ploaie, de secetă, de foamete, de holeră, de boli, de moarte și de bătlie cu care îi pedepsește pe păcătoși. “Dumnezeu i-a dat lui Sf. Ilie tunul, puterea în mână, ca Sf. Ilie cu el să orânduiască norodul. Când vor face oamenii bine, să le dea bine, când rău, să-i pedepsească, să nu le dea pâine, să-i sparie, să-i omoare. Paloșul lui Sf. Ilie e cu două tășuri, cu unul de aur și cu unul ascuțit. Când lovește cu cel de aur dă mană, când cu celălalt, dă piatră. (Niculiță-Voronca, 1998, vol. II, p. 149).

Info - Datina

ELEVI TALENTAȚI!

Școala Populară de Arte „Vespasian Lungu” Brăila, cu sprijinul Consiliului Județean Brăila, a organizat, în perioada 26 mai – 5 iunie 2018, ediția a XXIII-a a Concursului Național de Pictură și Grafică „Vespasian Lungu”.

Concursul se adresează, în exclusivitate, elevilor școlilor populare de arte și meserii din țară.

Lucrările au fost avizate de profesorul de specialitate al școlii de unde a provenit concurentul.

Astfel, în cadrul acestui concurs, cursanta Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, **Ana-Maria Ceară**, clasa pictură coordonată de profesor **Florentin Sîrbu**, a câștigat premiul I. Vernisajul expoziției și festivitatea de premiere au avut loc la Galeriile de Artă Brăila.

A umbla [de] frunza frăsinelului

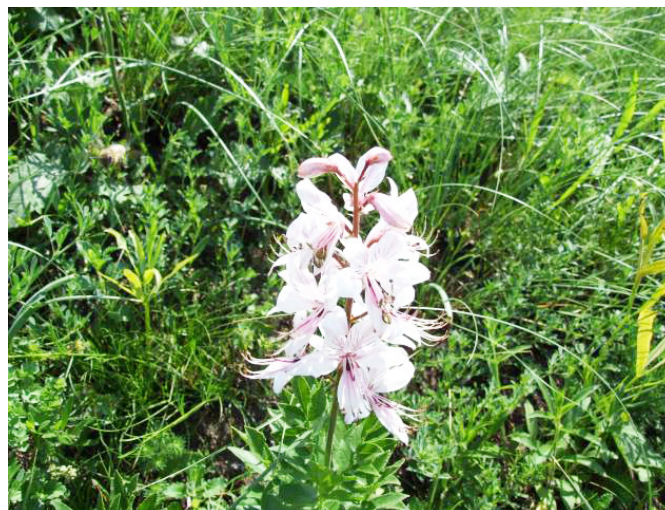
Ioan ADAM

Spre finalul scânteietoarelor lui **Amintiri din copilărie** Creangă evocă ultimul episod al peregrinărilor sale pe drumul întortocheat al preoției. În ciuda pozei de școlar leneș ce nu se ostenea până într-atât încât să moară învățând, Creangă avea tragere de inimă spre carte, punând în asta râvna țaranului care transformă cultura într-un instrument practic. Cine citește atent **Amintirile...** observă că, încă puber, Ionică a lui Ștefan a Petrei își făcea cu seriozitate planuri de viitor, cumpănindu-și gospodărește scopul cu mijloacele. În seminar era cotate de altminteri ca un elev „eminent” mai ales la disciplinele teologice, indiciu clar de precoce interes „profesional” pentru preoție, meserie lesnicioasă grație căreia se „mănâncă și de pe viu și de pe mort” în ritmul acelei vechi înțelepciuni populare invocate și de popa Trăsnea: „Condacul umple sacul și troparul hambarul”. Însă până atunci candidații erau bine dijmuiți de „zimți, oițe, stupi, cai, boi” de către dascăli din tot felul de școli efemere, unde se învăța carte pe sponci. Ionică „înșiră” școlile din Humulești, Broșteni („în crierii munților”), Neamț, Fălticeni, „fabrica de popi” de aici desființându-se în Postul Mare, spre via lui supărare și a consăteanului său Zaharia lui Gâtlan, care izbucnește:

- Fire-ar afurisit să fie cine a mai desființat și catihețiile cele, tocmai acum în vremea noastră! [...] Când să-ți petreci și tu tinerețea, apucă-te de cărturărie; parcă are omul zece vieți! Tot umblând noi din școală în școală, mai mult, ia, așa «**De frunza frăsinelului**», mâne, poimâne avem să ne trezim niște babalâci gubavi și ofticoși – numai buni de făcut popi, ieșiți din Socola.¹

De **frunza** cu pricina vorbește și tatăl lui Harap-Alb, când fiii mai mari i se întorc rușinați acasă speriați de ursul „grozav” ce le ieșise în cale la capătul unui pod. Morala părintească îi arde ca un șfichi pe flăcăii fricoși care-au dat cinstea pe rușine:

- Ce mânca văd eu bine că ai, despre asta nu e vorbă, fătul meu, [...] dar, ia spuneți-mi, rușinea unde o puneți? Din trei feciori câți are tata, nici unul să nu fie bun de nimica?! Apoi, drept să vă spun, că atunci degeaba mai stricați mâncarea, dragii mei...

Să **umblați** numai așa, **frunza frăsinelului**, toată viața voastră și să vă lăudați că sunteți feciori de craiu, asta nu miroasă a nas de om...Cum văd eu, frate-meu se poate culca pe o urechie din partea voastră; la sfântul Așteaptă s-a împlini dorința lui. Halal de nepoți ce are! Vorba ceea:

La plăcinte, înainte,
Și la războiu, înapoi.²

Cu sau fără prepoziția **de**, zicala respectivă înseamnă **a umbla fără de nici un rost, fără vreun scop, în dorul leii**. Românul de la țară, care e un om practic, cumpătat, caută un rost, o finalitate în toate și deci nu vede cu ochi buni irosirea timpului pe fleacuri. O mulțime de alte expresii ironizează de altminteri aplecarea nefirească spre nimicuri a omului leneș ce nu-și vede de treabă. Despre el se spune că **umblă alandala, brambura, în bobote, fără căpătâi, creanga, teleleu Tănase, razna, după cai verzi pe pereți** sau, tot atât de rău, **după potcoave de cai morți**.

De unde a ieșit însă vorba **a umbla [de] frunza frăsinelului**? În primul rând să vedem ce este **frăsinelul**. Din capul locului trebuie să precizez că **frăsinelul** nu este un frasin mai mic. Între cele două plante sunt mari deosebiri. **Frasinul**, pe numele său științific *Fraxinus excelsior*, e un arbore înalt, ce poate atinge vreo 40 de metri, cu tulpină cenușie, cilindrică, dreaptă, cu coroană rară, frunze compuse și cu flori unisexuate, lipsite de corolă. Dacă acesta

¹ Ion Creangă, *Povești, Amintiri, Povestiri*, ed. cit., p. 222.

² *Ibidem*, p. 83-84.

apare mai ales prin locuri umede, o varietate a lui, **frasinul de munte** sau **mojdreanul**, crește pe culmi. Coaja lui secretă un soi de substanță zaharoasă numită „mană”, care constituie un eficient purgativ pentru copii.

Frăsinelul însă, căruia botaniștii îi zic *Dictamnus albus* sau *Dictamnus fraxinella*, e o plantă ierbacee medicinală și ornamentală, cu flori mari, albe sau trandafirii, plăcut mirositoare și de aceea și cultivată în grădini. Ea e răspândită mai ales prin Banat, Oltenia, Muntenia și Dobrogea, dar se găsește și prin podișul Covurlui, prin zona satelor Rogojeni și Oancea, de pe Prut, unde i se mai spune și **cinci degete**. Numele său latinesc are un tâlc ce poate fi regăsit, pe o cale mult ocolitoare, și în zicala românească la care mă refer aici. *Dictamnus fraxinella* era floarea *Diktynniei*, zeiță arhaică celebrată acum câteva mii de ani în insula Creta. *Diktynna* era o zeităte cu statut incert, și celestă și htonică (adică pământeană), și fecioară și mamă. Alte surse, între altele **Dicționarul de mitologie generală** al lui Victor Kernbach, susțin că aceasta era confundată câteodată cu o nimfă cretană numită *Brihomartis* (ceea ce înseamnă Fecioara Dulce), pe care regele Minos a urmărit-o ațâțat prin toată insula; se spune că nimfa a scăpat de agresiune aruncându-se în mare de pe o stâncă, dar a căzut în năvodul (*δίκτηον*) unor pescari.

Mult mai târziu, *Diktynna* a devenit un epitet cinegetic al zeiței Artemis sau Diana. Aceasta era o zeiță a lunii și a vânătorii ce purta întotdeauna o cunună de frăsinel. Cultul acestei zeiței, cult cu lăstari târzii și la români, l-a preocupat și pe George Coșbuc, care, într-un articol publicat în 1906 în revista **Șezătoarea săteanului**, spunea că era invocată fie ca aducătoare de lumină, fie ca ajutoare

la nașteri. Într-adevăr, din rădăcina frăsinelului, vechii cretani extrăgeau un leac foarte eficient în combaterea bolilor femeiești și a neplăcerilor legate de sarcină. „Frăsinelului – scria Coșbuc – i se închinău femeile bolnave și cele însărcinate, pe vremea când înflorea frăsinelul și anume în ziua întâi a lunii nouă. Îi aduceau jertfe – cum îi aduc și oltenii pâine și vin – și apoi cu cântece de laudă îl săpau și-i păstrau rădăcina ca să-și fiarbă din ea leacuri.”³ Cultul zeiței era oficiat în cadrul unor procesiuni exclusiv femeiești. Leacul obținut din rădăcina frăsinelului tămăduia efectiv.

Nu știu prin ce miracol, dar prin Oltenia, unde am auzit și eu pentru prima dată această expresie, cultul dendolatrului⁴ al frăsinelului exista până mai deunăzi și cine știe dacă nu mai dăinuie și acum în localități mai izolate. Frăsinelul oltenesc este însă o varietate mezină, degenerată, a celui cretan. Țăranii, bărbați și femei, din părțile Bumbesților îi închinău pâine și vin, dar nu-i căutau neapărat rădăcina cu efecte curative certe, ci vârfurile, eflorescențele, frunzele. Ajunse la maturitate brusc, într-o seară, acestea se pulverizează până în dimineața zilei următoare. Negreșit, asta nu se întâmplă la toate plantele o dată. Din inegalitatea maturizării lor biologice, babele, doftoroaiele satelor, făceau prilej de mister, de incantații, descântece, proorocii și ghicit în pahare cu vin, fără a miza însă efectiv pe calitățile terapeutice ale ierbii respective. Leacul distilat astfel (în care frunzele, mai ușor de găsit, erau mai numeroase) era fără valoare medicală. Și astfel, farmacologia populară deraiază în superstiție și eres, pe care românul serios le ia în derâdere, ca pe niște lucruri fără rost. **A umbla [de] frunza frăsinelului** a ajuns să însemne în ochii lui nu căutarea unui leac, ci curată pierdere de vreme.

³ G. Coșbuc, *Cultul frăsinelului*, în *Opere alese*, IV, ed. cit., p. 509.

⁴ *Dendolatria* (= cultul arborilor) e o caracteristică a religiilor timpurii ale popoarelor ariene. Celții venerau stejarul, indienii smochinul, scandinavii bradul, arinul, frasinul. Nordicii credeau că primii oameni – *Askr* și *Embla* – au fost făcuți dintr-un frasin și un arin. Constantin Stamati, merituosul, dar puțin cunoscutul poet român din Basarabia înstrăinată, scria pe la mijlocul veacului al XIX-lea niște versuri cu tâlcuri vechi: „Stejarul falnic un soț dorește/ Fie și frasin ce orice vânt/ Cu a lui frunze se hărjonește.../ El însă cere soț pe pământ.” Tot el glosa apoi: „Știu toți zicătoarea din Moldova pentru femeile sau bărbații sprețari, că adică ei **umblă ca frunza frăsinelului**; pentru că frunza acestui copaciu se mișcă, se clatină și se întoarce de cea mai puțină boare de zefir.” (v. Constantin Stamati, *Muza românească*, Compunerii originale și imitații din autorii Europei. Text stabilit de Ion și Rodica Rotaru. Introducere, note și variante, bibliografie și glosar [de] Ion Rotaru, col. Scriitori Români, Editura Pentru Literatură, București, 1967, p. 495). Deșăratul ținea minte vorba de acasă, dar confunda frasinul cu frăsinelul.

Rodul viei

Adrian NICOLA

Ziua bună la dumneavoastră, cinstiți gospodari! Podgoria! Pentru oamenii care au apucat să cunoască bine viile ei, strângându-le în gând cu drag precum un prunc la piept, viile înseamnă mult mai mult decât pentru acela ce le gustă rodul, mai ales ceea ce se stoarce din rodul viei. Cum stăteam în această zi dăruită cu vreme bună de lucru plecat peste joarda de vie, mângâindu-i coaja aspră și prinzând în priviri verdeața crudă al lăstarilor ce țineau primele semne ale rodului, mi-am adus aminte că acolo de unde vin eu via este ceva mai de lângă suflet. Știi dumneata cum e. Ai cinci flăcăi, toți frumoși, puternici și ascultători, dar este unul dintre ei, poate acela mai mărunț, după care ți se topește sufletul precum ceara celei mai curate lumânări. Așa este via prin locurile acelea.

Poate că unii oameni mai neștiutori vor gândi că gospodarilor din acele locuri le umblă mințile candrii de focul vinului, slujbașii stăpânirii au tocmit anume remorci care să-i adune de prin șanțuri, iar mustățile de zaibăr nu li se mai curăță de pe buzele de sus nici cu leșia cea mai bine plămădită, dintr-o toamnă în alta. De aceea am să spun anume pentru aceștia că via se îngrijește cu palmele, cu sudoarea frunții și cu sufletul cam trei sute șazeci și cinci de zile pe an, pentru că ea nu înseamnă doar vin și rachiu, înseamnă un alt fel de viață.

Când eram eu copil și tata mare adunase ceva ani pe răbojul vieții, iar puterile nu mai erau destule încât să adune în ele atâta snagă cât să stea la fundul batozei, la treieratul grâului, ori să dea cu sapa pe lângă coceanul porumbului, lua drumul viilor pe la sfârșitul lui cireșar. Ajungea la locul său cam în două ceasuri, dacă nu îl prindea din spate vreun creștin cu căruța trasă de cai sau de boi, care să-i ușureze calea. Era gătit de parcă ar fi plecat cătană, cu toate cele de trebuință, pentru că în via sa își petrecea viața tihnită câteva luni bune din an.

Mai întâi își gătea coverca, un fel de colibă din patru pari crăcănați, ca la corturile de acuma, și unul între legăturile perechilor, care să le țină pe acestea, crengi de copac acoperite cu paie, frunze și coceni, la un capăt închisă, era locuința ce se afla totdeauna la mijlocul viei, nu la capul ei. Își gătea din fân acoperit cu un țol pat pentru odihnă, căuta loc

în care să-și agațe ceaunul și să-și pună oala de lut și ulciorul pentru apă, altul ferit de udeală în care să țină, să nu tragă, legăturica cu sare, codrul de pâine adus de acasă și trăistuța cu mălai, iar în fața covercii săpa groapa pentru foc și adăuga câteva pietre luate din drum, pe care să așeze ceaunul când va fi nevoie. Nu uita să bage bine în pământ ulcica cu jumări și untură de porc, să învelească bine bucățile de șuncă afumată, ca să nu i-o fure gaițele, coțofenele, ciorile sau câinii vecinilor de plai, iar la urmă căuta un loc umbrit și ferit în care își punea ciobul e oglindă pentru bărbierit. „Ce-ți mai trebuie bărbierit, tată-mare?” îl întrebam eu. „Cine te vede în pustietatea asta?” „Eu”, îmi răspundea el. „Ce, vrei să trec pe lângă vreun ochi de apă și să mă întreb cine e ăla care se ține de urma mea?”

Rând pe rând, oamenii care aveau vie în plaiul acela, aflând că cineva le ține de urât butașilor de crâmpoșie, afuzali și tămâioasă, îl căutau și încercau să îl tocmească, să aibă pe cineva care să oprească hoții de a fura din viile lor. „Mă neică,” le spunea tata mare, „eu nu sunt pândar, să dau ocol la vie, eu am treabă la via mea.” Până la urmă se lăsa înduplecat să tragă cu ochiul și la vreun vecin de pe răstav cu el, că oricum numai faptul că își plimba umbra pe acolo și tot alunga hoții. Primea de la stăpânul viei litra de rachiu și de-ale gurii, ce îi dădea omul, iar prin acești oameni care veneau la el trimitea vești acasă și vorbă de ce avea nevoie.

Cât era ziua de mare el muncea, ușor, fără opinteală, fără să-și ostenească oasele purtate prin tranșeele războiului. Punea printre butuci, pe rândul de vie urcată pe sârma prinsă de araci, pătlăgele mici, cât corcodușa, care rodeau și se coceau repede, și fasole cu bobul mic, dar lăsa loc liber pe cleată, între vițe, și pentru lațurile ce avea să le pună ca să se agațe în ele câte un iepure mai curios, care se învrednicea adesea a veni până aproape de el, vreo vulpe sau ceva turturele ori porumbei poștești.

Printre rândurile de vie făcea răzoare înguste, cât să nu încurce la mers, de ceapă și usturoi, iar în capete și pe răstav semăna câte un rând de porumb sau de mei tătaresc, de sorg, cum i se spune, care până toamna se înălța cât copacul, numai bun să facă din paiele lui, când afară era ger și bălana nu te

lasă să faci altceva, măhuri pentru el și ai lui sau perii de cele cu perii tari, care freacă chiar și rogojina.

Pentru legumele lui căra apă cu ulciorul taman de la fântâna din capul plaiului și nu pregeta niciodată că-i prea lung atâta drum. Se mai întâlnea cu câte un om și chiar dacă nu-l cunoștea –poate nici nu era de la noi din sat - intra în vorbă cu el și mai tănuiau de una, de alta. Să nu uite a grăi.

Pe rândurile de vie, din loc în loc, pe lângă covercă, la mijlocul rândurilor, și pe capete, avea pomi fructiferi. Corcoduși cu crengi țepoase și nuci înalți în care noi, copiii, ne făceam paturi de odihnă și de zărit plaiul, cât era de mare, își înălțau frunțile în capetele rândurilor, cireși înalți cu cireșe amare sau dulci, piersici cu fructe pufoase, zarzări timpurii, din cei care își coc rodul odată cu orzul sau caiși cu fructele ceva mai mărișoare, aproape că se sprijineau cu coroanele pe vârful rândurilor, apărându-le cât se putea de vânturi și grindine, servind cu trunchiurile lor, la nevoie, drept bondoci de care se lega sârma. Aceștia dăruiau fructe dulci pentru mâncare stăpânilor locului mai toată vara, dar și pentru dulcețuri numai bune pentru desfătarea gustului iarna, fără a cere nimic în schimb. Lemnul copacilor uscați și buturugile acestora, crengile rupte de vânt, topeau gerurile iernilor, trosnind și scânteind în focurile sobelor din casele oamenilor.

La fel clipeau șiret și la burta oalei ori sub ceaunul din gura covercii lui tata mare, care își făcea acolo mămăligă sau ciorbă din pătlăgele stoarse în pumn, ori vreun porumbel sau știulete de porumb copt în jar. Pentru că așa se termina ziua lui, cu gătitul la foc, cina cu tihneală, pe care o mai împărțea cu vreun câine pripășit prin via lui, cu număratul urselor și cititul în puzderia de stele, care făceau să ți se pară că bolta cerească este gata să pice peste tine.

Toamna, când via își dădea roadele joardei și se culegeau strugurii, în afară de vin și țuică, oamenii aveau de la vie multe dintre cele trebuitoare

familiei. Din mustul stors strugurelui bunica făcea magiun, învârtind o noapte întreagă în căldarea cea mare de tuci, pe care îl mâncau noi, copiii, iarna, amestecat cu miez de nucă, strugurii aninați în vâsle de colțul casei ori pe prisă, își transformau boabele în stafide, cu drojdia de la fermentatul vinului mama plămădea pâine, folosind-o la frământat ca drojdie, legumele și fructele din vie, vița și buturugile de după tăiere, pieile de iepuri și vulpi, crengile de copaci, nucile, care erau principala sursă de hrană în timpul postului cel mare, florile de tei și ierburile de pătlagină, izmă creată sau sunătoare, adunate de tata mare de pe plai și câte altele, erau mulțumirea viței de vie că omul a oblojit-o și a îngrijit de ea.

Munca la vie se termina târziu în toamnă, către iarnă, când vița era aplecată cu grijă și îngropată în pământ, să nu degere. Și atunci tata mare îngropa din loc în loc, acolo unde doar el știa, câte un clondir sau urcioraș de vin astupat la capăt cu dop de cocean, din vinul de anul acela. Le scotea de acolo, de unde le era locul devenirii, din pământul ce hrănea vița, doar în primăvara anului ce avea să vină, când coardele zvelte și gingașe erau scoase la lumină din culcușul de peste iarnă, iar joarda plângea de bucuria revederii cu lumina și căldura, ca să cinstească fericirea de a se revedea încă o dată cu via.

Toate au rostul lor pe pământ, iar omul are puterea de a le desluși înțeleșurile atât cât să trăiască în frăție cu natura, așa că nu trebuie să ne mire truda nimănui până a nu-i înțelege pe deplin rostul. Căci, vedeți dumneavoastră, oameni buni, via, ca orice pământ pe care omul își pune priceperea, îți dă, dacă îi dai, sau, cum ține să-mi amintească mereu prietenul meu Gheorghe de la Vârtop, omul sfințește locul.

Cu smerenie, al dumneavoastră
Adrian NICOLA

Facta non verba! - Petre Sergiu

Ana-Maria ȘTEFAN

Este dictonul care îl caracterizează pe omul și profesorul Petre Sergiu. Absolvent al Conservatorului „George Enescu”, Petre Sergiu este profesor de chitară clasică și vioară, la secția externă Cernavodă. Pe la vârsta de șase ani a devenit pasionat de pian, apoi doi ani mai târziu, a urmat cursuri de vioară. Asta se întâmpla cu mulți ani în urmă la Hunedoara. Este constănțean, dar acolo lucrau părinții la acea vreme, unde avea prieteni care studiau pianul. Așa a ajuns să ia contact cu muzica și să se dedice pentru tot restul vieții, partiturii - acel text incredibil care-l transforma pe zi ce trece, începând să gândească sunete sau, așa cum spune Richard Wagner, „să vorbească limba pasiunii!”

Mai târziu, familia s-a mutat în Constanța, iar în clasa a VI-a, a fost transferat la Liceul de Muzică unde a studiat viola până

la absolvirea liceului. În 1970 a devenit student al Facultății de Compoziție și Muzicologie „George Enescu” din Iași. A studiat atât secția pedagogică cât și secția de violă secundar, iar opțional a studiat chitara clasică.

„Nu se studia chitara pe atunci în România. Însă la un moment dat, a venit un profesor de la Cluj care studiasе chitara în străinătate și doi ani de zile am urmat cursul de chitară cu el și mi-a plăcut mai mult chitara.” De

atunci, chitara a devenit practic o prelungire a sinelui. **„Chitara îmi place cel mai mult, este mult mai ușor de studiat, cumva te completează în anumite clipe ... sau poate îți completează sufletul, te liniștește. Câteodată sunt neliniștit, chitara mă calmează.”**

I-a plăcut să cânte, a avut chiar un grup vocal cu care cânta din pură plăcere și pasiune. A participat la multe concursuri, obținând premii importante încă dinainte de revoluție (Cântarea României - premiul 2 și altele). Nu a fost tentat niciodată să cânte în formații chiar dacă i s-au făcut propuneri să cânte *muzică de promenadă*, de petrecere, a refuzat să facă un compromis.

„Eu eram cu Bach, Beethoven...Aveam nevoie de bani, dar nu așa. Am spus nu, mulțumesc. Nu-mi place să primesc bani pe frunte!

Dezvăluind o personalitate cu principii morale și trăsături de caracter ce definesc un artist demn de aplaudat într-o lume în care lucrurile derizorii și viețile mediocre ne copleșesc, Petre Sergiu a ales în cele din urmă cariera pedagogică pe care a început-o din pasiune imediat după absolvirea Conservatorului, la Poarta Albă, unde avea trei școli la care preda urmând o navetă grea. Prin Școala Populară de Arte și Meserii a deschis cursuri de vioară și chitară și a avut rezultate excepționale încă de pe atunci. I-a plăcut mai mult cariera pedagogică, a format coruri pe care le acompania, a format elevi, instrumentiști foarte buni atât la chitară cât și la vioară. Vreme de 15 ani a fost profesor la Colegiul de Arte „Regina Maria”. Este mândru de toți elevii săi, însă *vârful de lance*, așa cum îl numește pe unul din cursanții actuali, este Nicu Cocea, care va da la Conservator la chitară clasică **„Și sunt sigur că va reuși”**. Un alt elev pe care-l amintește este Cătălin Mardale. **„Chiar dacă nu a urmat o carieră în muzică și a ales să devină regizor, Cătălin era deosebit de inteligent și talentat. Căci chiar dacă un elev nu are talent deloc, contează foarte mult puterea sa intelectuală, adică să-și propună lucrul ăsta – chiar am avut la Colegiul de Artă „Regina Maria”, un elev care deși avea probleme de ritm și de auz, am reușit și cu ajutorul lui dar și cu răbdarea mea, să depășim aceste probleme, însă el a muncit foarte mult.”**

*Profesorul Petre Sergiu
împreună cu elevul Nicu Cocca
la Concursul „Timotei Popovici”
Sibiu*

Spre deosebire de repertoriul pe care l-a predat la Colegiul Național de Arte „Regina Maria” (culegerile de la Conservator și piese de virtuozi, cum ar fi Asturias de Albeniz, Capriciu Arab de Tarrega etc.), repertoriul abordat cu elevii Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” este puțin diferit. Se abordează metodele de S.Suzuki vol.I și II, lucrări de Tarrega, Matteo Carcassi, Martin Ratz și J.S.Bach. Elevii săi participă la multe concursuri de gen, fiind apreciați cu rezultate de excepție, atât pe plan local cât și național. A obținut premiul I, în repetate rânduri, cu elevii de gimnaziu și liceu la diferite concursuri – „Micul PAGANINI” , „CANTABILE” etc. Orele cu profesorul Petre Sergiu se desfășoară într-o atmosferă relaxată, cu răbdare și zâmbet. **„Am un elev care vine supărat, dar pleacă zâmbind”.** Însă arta pedagogică este o artă ce necesită multă răbdare, căci pedagogia e știința răbdării și

calmului desăvârșit. De aceea, celor care doresc să îmbrățișeze meseria de dascăl, profesorul Petre Sergiu le recomandă să aibă multă răbdare și să nu renunțe niciodată chiar dacă, apar uneori și surprize neplăcute, aceștia trebuie să analizeze dacă există soluții de ieșire. **„Sunt elevi care găsesc un refugiu spiritual în chitară, însă trebuie să îi stimulezi să îi îndrumeți, nici tu ca profesor nu ai voie să te plafonezi, trebuie să te informezi tot timpul!”**

Îi apreciază pe David Garrett, Tomi Emanuel și alții iar dacă ar fi din nou la început de drum, ar lua aceleași decizii în ceea ce privește cariera, **„poate mai exigent cu mine și mai deschis și spre alte instrumente”.** Dacă ar putea să schimbe lumea muzicală din România, ar elimina manelele în primul rând și ar insista cu audițiile de muzică cultă, ar forma publicul astfel încât să existe oameni dornici de muzică bună. În timpul liber îi place să se plimbe cu bicicleta, pe drumuri de munte, iar cel mai bine se simte când face naveta la Cernavodă, o spune râzând, dar cu toată sinceritatea: **„Îmi place drumul, îmi place locația în care lucrez. Îmi desfășor activitatea cu drag, iar drumul este superb.”**

Viața și cariera se împletesc căci soția sa este tot profesoară de vioară la Colegiul Național de Arte „Regina Maria”, prin urmare se completează reciproc, își ascultă elevii unul altuia, se sfătuiesc și uneori merg împreună cu elevii la festivaluri și concursuri. Împreună au un băiat de profesie arhitect, care deși este foarte talentat, nu s-a îndreptat spre muzică.

„E talentat, are toate datele dar nu a vrut să facă muzică. Mama lui a încercat să îl învețe vioara dar n-a vrut, astăzi ar

vrea să învețe chitara, dar nu are timp, dar nu o să-l las, nu plec din lumea asta până nu îl învăț!” ne mărturisește zâmbind cu blândețe omul, din spatele profesorului pe care chitara l-a schimbat în proporție de 100%, un instrument pe care îl recomandă cu căldură tuturor. Astăzi îl evocă cu nostalgie pe Achim Stoia, o personalitate artistică din trecut care l-a marcat, rectorul Conservatorului din Iași pe care l-a stimat enorm și care a dispărut mult prea repede. **„Am avut ore de armonie, era o persoană care mă înțelegea foarte bine, era ca un diriginte la nivel de conservator... și a dispărut dintr-o dată....”** Însă amintirile nu se înlocuiesc, ci se hrănesc cu altele. Am fost curioși, ce ar schimba dacă s-ar putea întoarce în trecut. A urmat o pauză lungă și o privire întoarsă în timp, cât 1000 de cuvinte, iar răspunsul a fost de o tristețe subiectivă fără ieșire... **„Aș schimba multe...Am avut și necazuri cu daune totale, un accident... în care a murit mama, dar ăsta este destinul!”**

Cu toate astea, Petre Sergiu cultivă o atitudine pozitivă, blândă față de necazurile vieții pe care le tratează cu răbdare și cu un spirit optimist. N-ar da chitara pe nimic, **„chitara este sufletul unei vacanțe, al unei călătorii, n-aș renunța la ea. Oricând poți să reproduci o melodie și să cânti sau să acompaniezi și să fii sufletul petrecerii, ceea ce mi s-a întâmplat și încă mi se mai întâmplă. Și e plăcut....”**

Căci viața este o colecție de amintiri, din care unele s-au întâmplat în realitate...
Octav Bibere

Premiul "Gheorghe Dinu" pentru imagine scenică a ajuns la Constanța!

Ana Maria ȘTEFAN

În perioada 01-09 iunie 2018 a avut loc cea de-a XXV-a ediție a Festivalului Internațional de Teatru „Atelier” de la Baia Mare în cadrul căruia au avut loc spectacole de teatru atât din țară cât și din străinătate, dar și lansări de carte cu cele mai recente volume de teatru ale dramaturgului Mircea M. Ionescu, „Trilogia nordului-întoarcerea acasă a regizorului Marcel Top”, „Dinăuntru. Un curs masteral de regie a teatrului contemporan și o selecție de articole” de Teodor Cristian Popescu, colocvii în care pornind de la celebra expresie a lui I. L. Caragiale, „SUNT VECHI, DOMNULE”, critici de teatru, dramaturgi, teatrologi, regizori, actori și spectatori au discutat despre importanța celui mai vechi festival internațional de teatru din România.

*Bacantele, Dyonisos (Marius Bodochi)
Photo credit Mihai Tiberiu Dinescu*

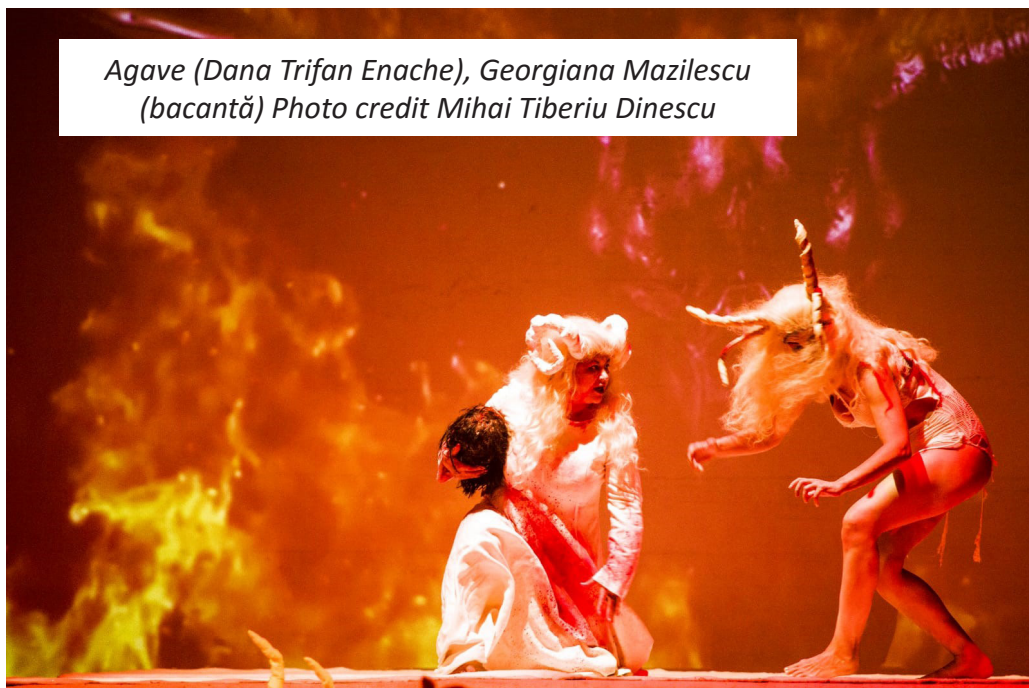
Trupa Teatrului de Stat Constanța a fost invitată să participe la Festivalul Internațional de Teatru Atelier din Baia Mare, cu spectacolul „Dionysos”, piesa montată la Constanța de regizorul italian Daniele Salvo, după tragedia lui Euripide, „Bacantele”, în coproducție cu Teatrul Vascello din Roma.

*Ritual – Bacantele Photo credit
Mihai Tiberiu Dinescu*

„Bacantele” este considerată a fi nu numai cea mai bună tragedie scrisă de Euripide, dar una dintre cele mai valoroase scrise vreodată, în antichitate sau modernitate. Se evidențiază prin faptul că introduce un personaj colectiv, corul bacantelor, iar zeul nu mai este o prezență îndepărtată, ci personajul principal. Tragedia are ca temă mitul regelui Penteu al Tebei și mamei sale Agave, pedepsiți de zeul Dionysos pentru că îi neagă calitatea de zeu, pretinzând că mama sa, Semele, nu l-ar fi zămislit cu

*Agave (Dana Trifan Enache), Georgiana Mazilescu
(bacantă) Photo credit Mihai Tiberiu Dinescu*

talentul, mișcarea scenică, lumina, muzica, culoarea au fost îmbinate magistral, realizând astfel **un spectacol demn de preaplin sufletesc** iar Zeul Dionysos s-a abătut asupra lor aducându-le premiul „Gheorghe Dinu” pentru **IMAGINE SCENICĂ**, numele omului pentru care imaginea a fost pasiune și sens al vieții. Din acest an, festivalul a acordat premiul „Gheorghe Dinu” pentru imagine scenică. „EVOE”!

Zeus, cum pretindea ea, ci cu un om. Dionysos, văr cu Penteu, vine în Teba pentru a introduce riturile dionisiace în cetate și a demonstra că este, într-adevăr, fiul lui Zeus. Răzbunarea sa ia proporții nebunești, Penteu ajungând să fie canibalizat de chiar mama sa, cuprinsă de delirul dionisiac al bacantelor. Dionysos este în mitologia greacă zeul vegetației, al pomiculturii, al vinului, al extazului și fertilității, denumit la romani Bacchus sau Liber.

DISTRIBUȚIA numeroasă i-a avut pe actorii:

Dionysos - Marius Bodochi; **Penteu** - Andu Axente, **Cadmos** - Iulian Enache, **Tiresias** - Alexandru Mereuță, **Primul Mesager** - Dorin C.Zachei, **Paznicul** - Marian Adochiței, **Agave**-Dana Trifan Enache; **Bacante** : Ana -Maria Ștefan Georgiana Mazilescu, Maria Lupu, Laura Iordan Adrian, Lana Moscaliuc, Mirela Pană, Cristina Oprean, Turchian Nasurla, Luiza Martinescu, Florina Stănculeț, Georgiana Rusu, Arina Cojocar.

REGIA: Daniele Salvo;

Muzica -Marco Podda;

Costume – Daniele Gelsi

Decoruri: Michele Ciacciofera

Traducere: Ana Maria Afteni

Astfel, bucurându-se de un succes colosal, actorii Teatrului de Stat Constanța au fost aplaudați minute în șir la scenă deschisă, de spectatorii din sala Teatrului Municipal Baia Mare, care s-au lăsat purtați de un vârtej în care

Până la toamnă, când începe stagiunea 2018-2019, publicul larg este așteptat la Festivalul Internațional de Teatru „MITURILE CETĂȚII”, care se va desfășura între 20 și 27 iunie a.c. iar spectacolul „Dionysos” mai poate fi văzut în cea de-a doua zi a Festivalului Internațional „Miturile Cetății” - 21 iunie 2018. Totodată, vor participa spectacolele aparținând unor companii teatrale din Italia, Franța, Ungaria, Israel, precum și ale unor prestigioase teatre din România, ce vor avea loc pe scena din Piața Ovidiu, în aer liber, în sala teatrului din Constanța, la Termele Romane sau la Cazinoul din Constanța.

Agave, Cadmos (Dana Trifan, Iulian Enache)

Photo credit Mihai Tiberiu Dinescu

Odiseea unui manuscris valoros, semnat preot Preda Ionescu

Aurelia LĂPUȘAN

Un voluminos manuscris dactilografiat se află în posesia Centrului cultural județean "Teodor Burada". Un număr impresionant de colinde culese de un folclorist dobrogean, Preda Ionescu, care vor îmbogăți zestrea creației populare din acest colț de țară.

În prefața manuscrisului, autorul își mărturisește travaliul și piedicile pe care le-a primit în publicarea lucrării sale. Transcriem din paginile mărturisitoare ale manuscrisului:

"În dorința de a se face cunoscută provincia Dobrogea, ca un teritoriu cu o populație românească muncitoare, cinstită, iubitoare de cultură, de artă și de tot ce este frumos și bun, cu un suflet larg, îngăduitor, și iubitor de pace și bună înțelegere între neamuri, m-am străduit să-i cercetez latura de artă folclorică, aceea ce în trecut foarte puțin s-a cercetat și numai sporadic.

Gândul mi-a fost ca această latură artistică a țăranului dobrogean să fie cercetată în amănunțime și dată la iveală, pentru care motiv, în anul 1939 în Editura Luceafărul – București, pe cont propriu, am tipărit o mică broșură intitulată „Balade dobrogene”, 100 exemplare, pentru a fi distribuite gratuit preoților și învățătorilor din Dobrogea (județele Constanța și Tulcea), în scopul de a-i antrena în cercetarea și culegerea materialului de folclor, ca după aceea, adunat la un loc întreg materialul cules și triat după gen, să fie publicat într-un mare volum, ca un document al artei populare dobrogene.

Acest plan nu a putut fi dus la îndeplinire, din cauza izbucnirii războiului al doilea mondial; totuși broșurile tipărite le-am trimis, în parte, celor indicați, dar fără un rezultat pozitiv.

M-am adresat și Direcțiilor Căminelor Culturale Județene ale fostei Fundații Culturale Regale din orașele Constanța și Tulcea, dar cu același rezultat negativ."

Mostră a ceea ce însemna cenzura anilor de început ai comunismului de sorginte sovietică este felul în care autorul încearcă să împace pretențiile cerberilor culturalnici cu dorința lui sinceră de a-și vedea opera tipărită:

"Deci materialului nedându-i-se nici o importanță și nici acestui gen de artă populară, l-am păstrat pentru mine personal, până în anul 1960, când Secția Literară a Casei Regionale de Creație Populară Constanța m-a invitat să predau acest material. Am predat circa 100 piese și mi s-a spus că se va tipări, dar după câteva luni, mi se comunică, că materialul folcloric înainte de anul 1945 nu prezintă prea mare importanță și deci nu se poate tipări!!

Se înțelege, că folclorul este ca o apă curgătoare, care trece prin multe locuri pe care le străbate, dar îmbracă haina specifică a regiunii respective unde s-a încetățenit; din acest punct de vedere socot că este un document istoric destul de important pentru istoria națiunii respective, al vieții social-politice și al dezvoltării culturale a poporului, pentru care motiv, pentru a nu se pierde trimit materialul cules Institutului de Folclor al Academiei Române.

Din dragoste pentru această artă a poporului am colindat, în parte, sate și cătune și am cules cât am putut și cât mi-a permis timpul, din această comoară inepuizabilă a folclorului și-l prezint ca un omagiu adus de țăranimea muncitoare dobrogeană Regimului nostru de Democrație Populară, după 20 de ani de muncă asiduă, pentru dezvoltarea și înflorirea acestei provincii – DOBROGEA – , care fusese lăsată în paragină de către guvernările burghezo-moșierești, ca provincia cea mai săracă și cea mai înapoiată și întunecată din punct de vedere cultural din Țara Românească.

Materialul a fost cules între anii 1928-1938, cu indicația informatorului și localitatea respectivă.

Nu am făcut nici un fel de sistematizare după gen.

Rămâne, ca din acest punct de vedere, în caz de vreun studiu asupra acestui material, specialiștii să-și spună cuvântul."

Și pentru ca umiliința autorului să fie și mai mare el aduce mulțumiri celui care i-a împrumutat mașina de scris pentru transcrierea materialului. În perioada comunistă regimul mașinilor de scris era strict controlat de organele de miliție și înregistrate cu caracteristicile proprii anual.

**Transcriem din manuscrisul
preotului Preda Ionescu
două frumoase colinde
dobrogene**

**COLIND DE TINERI
CĂSĂTORIȚI**

La aceste curți, l-aceste
domnii,
Ler oi Doamne ler¹
La aceste dalbe visterii,
Ce-a născut
Doamne-a crescut,
Crescutu-mi-a de doi meri,
Crescutu-mi-a și doi peri,
Doi meri-nalți și minunați,
La tulpină depărtați,
La vîrfșor-amestecați.
La tulpina merilor
Și la umbra perilor
Este-un pat
Mare-ncheiat
Cu scînduri dalbe de brad
Cu zăstalnîța² de fag.
Dar de cine e lucrat?
(N) mi l-a lucrat,
Tatăl său mi l-a-nvățat
Și pe pat
E așezat
Chiuloțică³-vărgățică
Și-o pernă neagră-ncheiată
De soție e lucrată,
Tot de maica sa-nvățată.
Și în pat
Îmi e culcat
(N) cu soața lui
Pe brațele dumnealui.
Ei dormise cît dormise,
Soața din somn se trezise
Și-ntr-un cot se răzemasă
Și din gură așa grăise:
- Scoală, dragă, fii dormit,
Căci mi-a nins, mi-a vîforît.

¹ Se repetă după fiecare vers

² Marginea patului

³ covetură

(N) din somn se trezise
Și prin fereastră privise
Și din gură așa îmi zise:
- Taci, nevastă,
Nu fii proastă,
Nu mi-a nins, n-a vîforît,
Nu ne facem de urît,
Vînt de vară a adiat,
Flori din măr s-a scuturat,
Peste noi s-a revărsat
Peste noi
Pe amîndoi.
Culcă-te și vei dormi
Pîn-ce soare o răsări,
Fețele noastre o rumeni
Și-ale noastre,
Și-ale voastre.
Dar și (N), bun jupîn,
Bun jupîn și bun stăpîn,
El să fie sănătos
Cu-a lui casă,
Cu-a lui masă
Cu-a lui soață frumoasă.

(Informator: Voicu Cocor,
de 54 ani, știutor de carte,
com. Elena Pavel – fost jud.
Tulcea – raion Hîrșova.)

COLIND DE PREOT

Prundulețul Mării Negre
Ler oi Doamne ler⁴
Și mai aproape de stele
Este-o dalbă lebejoară
Ci-i o sfîntă mănăstire
Cu vestminte și potire,
Cu nouă uși și altare,
Cu diaconi fiecare.
Slujba-ntr-nsa cin-o ține
Așa precum se cuvine?
(N), al nostru părinte,
De dimineață se scula,
Pe ochi negri se spăla,
Barba neagră-și pieptăna,

⁴ Se repetă după fiecare vers

La icoană se-nchina,
Cărți în brațe își lua
Și la biserică pleca
Cu-a lui sfinți de grămățici,
Cu cei mari și cei mai mici.
Grămăticul cel mai mare
Cum se trezi din culcare
Iese afară, sui pe scară,
Se duse în clopnicioară,
Prinde toaca de-o bătea
Ca s-o audă și lumea.
Bate toaca de trei ori,
Clopotul de nouă ori,
Ca să audă lumea toată
Dintr-o parte și din altă
Să vină la sfînta rugă,
În biserică s-audă,
Să se-nchine, să se roage,
Să le ierte din păcate,
Din păcate jumătate,
Din greșeli a treia parte.
Dar (N), părinte voios,
El să fie sănătos,
Cu a lui casă,
Cu a lui masă,
Și-a lui dalbă preoteasă.
Și mai multă sănătate
Că-i mai bună decît toate.

(Informator: Voicu Cocor,
de 54 ani, știutor de carte,
com. Elena Pavel – fost jud.
Tulcea – raion Hîrșova.)

Constantin Tomescu

Silvia GROSSU, conf.univ.dr., Chișinău

Profesorul Constantin Tomescu s-a născut la 20 februarie 1890 în Constanța. Tatăl său, Nicolae, provenea din zona Mehedinților, în timp ce mama, Ștefania, își trăgea originile din Săliștea Sibiului, dintr-o familie de mocani ardeleni.

La vârsta de 10 ani, Constantin Tomescu a rămas orfan de ambii părinți, mai întâi tatăl, apoi mama trecând la cele veșnice. Averea destul de consistentă moștenită de la părinți și care ar fi trebuit să-i asigure un viitor sigur a fost risipită necugetat de epitropi, astfel că tânărul Constantin a trebuit de timpuriu să-și câștige existența prin muncă. Șansa lui a fost protopopul constănțean Gheorghe Niculescu, care l-a îndemnat să concureze pentru o bursă la Seminarul Teologic

„Veniamin Costachi” din Iași.

După absolvirea seminarului teologic (în anul 1912), și-a continuat studiile la Facultatea de Teologie din București. În anul 1916, cu prilejul intrării României în Primul Război Mondial, Constantin Tomescu se înrolează voluntar ca soldat sanitar, activând până în iunie 1918, când, în condițiile încheierii de către România a păcii cu Puterile Centrale, este demobilizat. Demobilizarea fusese cerută de ministrul de atunci al instrucțiunii și cultelor, profesorul Simion Mehedinți, la rugămintea episcopului de Huși, PS Nicodim Munteanu, numit între timp locțiitor de arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului.

Românii din Basarabia au decis la 27 martie 1918 ca teritoriul dintre Prut și Nistru să revină la patria-mamă. După mai bine de un secol, timp în care românii basarabeni au fost integrați cu forța din punct de vedere bisericesc în cadrele Bisericii Ortodoxe Ruse, fiind supuși unui aspru proces de rusificare, venise momentul ca viața bisericească din Basarabia să-și regăsească matca și haina firească, anume Biserica Ortodoxă Română și limba română.

Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a delegat pe PS Nicodim Munteanu să gireze eparhia basarabeană.

Cunoscându-l pe Constantin Tomescu încă din anii când acesta era elev la seminarul ieșean,

episcopul Nicodim l-a cerut pentru postul de secretar general al Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului. Pentru tânărul teolog începea astfel o lungă carieră în diversele structuri administrative bisericești, unde a excelat prin rigoare și spirit organizatoric. Pentru el,

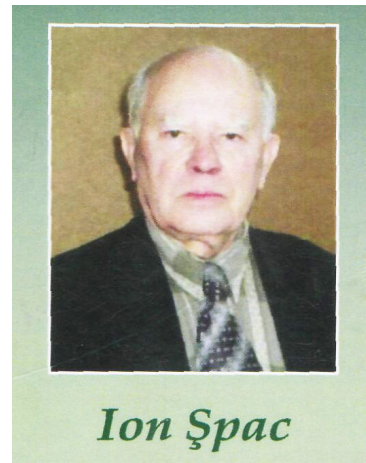
iunie 1918 este punctul de plecare a unei mari iubiri: Basarabia.

Arestat în anul 1948, în condițiile declanșării de către comuniști a amplelor represii împotriva elitelor vechii României, pentru acuzația de omisiune de denunț (câteva persoane arestate îi pomeniseră numele, iar el era „vinovat” că nu le denunțase Securității), profesorul Tomescu a fost judecat și achitat în februarie 1950. La scurt timp însă, în mai 1950, el era din nou arestat și închis administrativ la închisoarea Sighet, în calitate de demnitar într-unul din guvernele „burghezo-moșierești”. Procesul a avut loc abia în octombrie 1960. În calitate de „șef de organizație subversivă”, profesorul Tomescu a fost condamnat, prin sentința 131/17 octombrie 1960, la 20 de ani de temniță grea, pentru „crima de uneltire contra ordinii sociale”. Încarcerat la Jilava, Constantin Tomescu a fost eliberat la 11 aprilie 1964, în baza Decretului de grație 176/1964 al Consiliului de Stat al Republicii Populare Române.

După eliberare, s-a stabilit cu domiciliul în București, trecând la cele veșnice la 5 iulie 1983.

Ion Șpac, biograful lui Constantin Tomescu

În acest număr al „Datinei”, propunem cititorilor un segment din valorosul studiu critic al cercetătorului Ion Șpac despre revista de istorie și geografie „Arhivele Basarabiei”, care a apărut trimestrial la Chișinău din 1929 până în 1938, prin efortul conjugat al profesorilor universitari Toma Bulat și Constantin N. Tomescu. Revista oferă unui cititor inițiat în probleme de istorie națională o paletă bogată și valoroasă de documente și acte, materiale de arhivă, prezentate și abordate cu competență și responsabilitate, numeroase studii analitice cu referire la geografia ținutului. Paginile revistei au găzduit scrisori, hrisoave, acte de dăni, liste scrise în limba română, deoarece cea mai sensibilă și mai stringentă problemă pe tot parcursul stăpânirii rusești a fost problema limbii materne, la care băștinașii puteau doar să viseze. Studiile despre necesitatea instruirii în limba maternă, a slujirii în biserică și a administrației în limba băștinașilor se consemnează în diverse acte și documente de epocă. Titlurile erau îndrăznețe, bunăoară „*Se cere învățătură moldovenească în Basarabia răzluită*” (1936, nr. 2-3). În 1815, mitropolitul Gavriil rostește (la Chișinău) astfel de cuvinte: „*Cu totul împotriva ne este a vedea pe fiii noștri lipsiți de hrană învățăturii limbii noastre...*”.

Ion Șpac

Anul acesta, la început de armindenii, în Chișinău, s-a stins în tăcere, modest și delicat cel care a fost Ion Șpac. Despre Ion Șpac în termeni seci n-ar fi multe de spus. S-a născut la 11 martie 1930 în orașelul Camenca. A urmat școala de patru clase, apoi în 1950 a absolvit școala medie nr. 1 din or. Camenca. Și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Republica Moldova, Facultatea de Istorie și Filologie (1950-1955). După absolvire a lucrat în calitate de profesor de limbă și literatură română la școala medie din Criuleni, apoi la cea din Bulboacă, Anenii Noi. În 1960, familia Șpac se stabilește la Chișinău, unde, intrând în serviciu la Biblioteca de Stat Republicană „N. Krupskaiă” (în prezent Biblioteca Națională), Ion Șpac s-a înfrățit pentru o viață cu cercetarea, astfel că de la bibliograf simplu devine șef de sector la Secția de informare în domeniul științelor sociale a Academiei de Științe a Moldovei, director al Bibliotecii Științifice Centrale a AȘM (1977-1985), bibliograf principal în Sectorul Studii și Cercetări la Biblioteca Municipală B. P. Hasdeu (1985-2000). Prima lucrare semnată de Ion Șpac a văzut lumina tiparului în 1965, purtând titlul „*Scriitorii sovietici moldoveni*”. Peste patru ani, în 1969, a publicat o ediție completă și lărgită, de 25 coli de tipar, intitulată „*Scriitorii Moldovei Sovietice*”. Reflectase în acest volum activitatea literară și publicistică a tuturor membrilor Uniunii

Scriitorilor din RSSM, indiferent de limba și de genul lucrărilor literare editate. Au urmat alte studii, articole publicate în diverse reviste și ziare, în culegeri și volume aparte de publicistică sau critică literară.

Dar în termeni evocatori biografia sa descoperă alte valențe: bunăoară, împreună cu Vlad Chiriac, Mihai Cimpoi, Gheorghe Cincilei și alți entuziaști a fondat cenaclul „Miorița”, vestit în epocă în rândurile elitei și ale studențimii din Chișinău, care a menținut trează conștiința de neam și respectul pentru tot ceea ce era frumos și valoros în cultura națională.

Un loc bine conturat în activitate sa de cercetare a valorilor noastre culturale îl ocupă elaborarea fișelor tematice sau cronologice ale publicațiilor periodice, multe dintre ele care nici n-au apucat să vadă lumina tiparului. Astfel, din ultimele discuții telefonice cu regretatul cercetător, am aflat despre efortul său de mai mulți ani de a elabora fișierul tuturor articolelor, studiilor și celorlalte materiale din paginile celei mai longevive publicații în limba română din prima jumătate a secolului al XX-lea – revista bisericească „*Luminătorul*” (1908-1944). Acest valoros catalog n-a fost încă publicat, ca și alte mii de fișe de evidență „contabilă” a istoriei culturii române din Basarabia nevalorificate încă, rămase stocate în mape și sertare. Ceea ce Ion Șpac afirmă despre Constantin N.

Tomescu, referindu-se la valoarea ostenelilor sale cărturărești, poate fi atribuit chiar autorului acestor rânduri: „*migala și răbdarea celui care, cu sîrguința sa fără limită, a selectat, a sistematizat, a îngrijit și a pus în circuit aceste materiale, cu autori concreți, din localități concrete și privind împrejurări concrete, lăsînd generațiilor viitoare fragmente vii din viața zilelor sale*”. Da, regretatul Ion Șpac a cercetat cu meticulozitate mii și mii de file îngălbenite, oferind contemporanilor săi valoroase informații despre personalități, publicații periodice, evenimente cu rezonanță peste veacuri, cărți de referință pentru ființa națională ș.a.m.d. Aidoma predecesorului său Constantin N. Tomescu, el a făcut și descoperiri, prin re-aducerea în circuitul neuitării a unor documente și personalități aproape necunoscute cititorului nostru. Muncă de cronicar – asiduă, migăloasă, ordonată!

În același context al meritelor regretatului Ion Șpac: autor a peste 300 de publicații în domeniul biblioteconomiei, al bibliologiei, istoriei cărții și presei, apreciat deasemeni pentru tenacitate în

cercetare, pentru perseverență și corectitudine – capătă „*eticheta celui mai avizat bibliograf basarabean, care trudește cu entuziasm și devotament*” (acad. Mihai Cimpoi), „*exeget al istoriei presei periodice de limbă română care radiografiază cele mai importante reviste basarabene*” (Ion Varta, Directorul Arhivelor Naționale), „*modelul bibliografului ideal – bun la inimă, competent și exigent, sfătos și săritor la nevoie, curios și dispus să ducă lucrul la bun sfârșit, umorist și convorbitor adevărat, cel care prețuiește argumentul, detaliul, precizia*” (prof. Ion Madan), tot el l-a catalogat *fondator al bibliografiei literare din Republica Moldova, decan de profesie și înrobit al științei și practicii bibliografice*. Modest, corect, serios, de nădejde. Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Om Emerit al Republicii Moldova (1995). *Om frumos*, cum ar zice Dan Puric.

Fă-i, Doamne, judecată blândă vrednicului de pomenire Ion Șpac!

Fie-i luminoasă amintirea!

Este știut faptul că în spațiul dintre Nistru și Prut, la diferite etape și sub diferite regimuri, Biserica, credința în Dumnezeu au suportat și ele, respectiv, diferite faze de dezvoltare. Activitatea Bisericii din perioada interbelică a evoluționat în condiții relativ favorabile. Paralel cu slujba religioasă, lucrul de fiecare zi cu enoriașii, se construiau noi locașuri sfinte pentru credincioși, se efectuau investigații esențiale în domeniul istoriei Bisericii basarabene etc.

Compartimentul consacrat religiei din revista studiată vine să confirme aceste relatări. Pe parcursul anilor de existență, aproximativ un sfert din sumarul periodicului se referea la tema în cauză. E de remarcat că jumătate din ele (36 din 72 de loturi de documente) au fost depistate, selectate și pregătite pentru publicare de către harnicul cercetător, cunoscutul istoric al Bisericii românești, CONSTANTIN N. TOMESCU. Contribuția lui pe ogorul spiritualității *românești* în Basarabia ne obligă să scriem câteva cuvinte despre viața și activitatea sa.

S-a născut la Constanța (20 februarie 1890). A absolvit Seminarul „Veniamin Costachi” din Iași (1904-1912), apoi continuîndu-și studiile la Facultatea de Teologie din București (1912-1916). A participat la primul război mondial. Din 1919 pînă în 1943 a fost secretar general al Arhiepiscopiei Chișinăului. A activat în calitate de profesor de istorie a Bisericii Române la Facultatea de Teologie din Chișinău (1926-1941), fiind încadrat apoi în activitatea celei de la

Cernăuți-Suceava (1941-1946). A redactat revistele basarabene „*Luminătorul*”, „*Arhivele Basarabiei*”, „*Revista Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Chișinău*” ș. a., publicînd în paginile acestora o mulțime de articole, studii și loturi de documente. A fost deputat și ministru în Guvernul Octavian Goga (1938). Autorul unor numeroase lucrări de istorie a Bisericii românești și editor al mai multor documente de arhivă. Printre lucrările mai însemnate, remarcăm doar cîteva: „*Episcopia Hotinului: date istorice și statistice*” (Chișinău, 1925), „*Istoria sfintei mănăstiri Hîrjauca*” (Chișinău, 1924), „*Mitropolitul Grigorie IV al Ungrovlahiei*” (teză de doctor, Chișinău, 1927), „*Documente și scrisori din familia Andronachi Donici*” (Chișinău, 1928), „*Scurtă povestire istorică despre sfînta mănăstire Neamțu...*” (Mănăstirea Neamț, 1942) ș.a. A publicat multe materiale și în reviste românești din întreaga țară. Destinul i-a hărăzit multe suferințe, fiind întemnițat în închisorile timpului (Sighet). A decedat în ziua de 5 iulie 1983, la București.

Menționez mai sus că o bună parte din publicațiile sale Constantin Tomescu le-a lăsat în paginile mai multor reviste basarabene, în special, în cele ale „*Arhivelor Basarabiei*”. Dîndu-ne seama de volumul impunător al creației lui Constantin N. Tomescu, în continuare ne vom strădui să elucidăm contribuția adusă de cărturar în problema cultivării spiritului românesc în spațiul basarabean după

documentele publicate în „Arhivele Basarabiei”.

Fiind unul dintre însuflețitorii acestei publicații, de la primul număr (nr. I, 1929), C. Tomescu publică o lucrare de mari proporții și de reală rezonanță socială: „Înființarea Eparhiei Chișinăului și Hotinului – 1813” („A.B.”, 1929, nr. I, p. 32-42; nr. 2, p. 31-50; nr. 3, p. 31-38, nr. 4, p. 7-23). Din documentele publicate, iar pe alocuri și comentate, se întrezărește procedura și evoluția evenimentelor, se nominalizează cei care au inițiat și au realizat înființarea noii eparhii. Mitropolitul Gavriil, fostul Exarh al Moldovei, membru al Sinodului, reieșind din împrejurările concrete ce se crease: numărul mare „de biserici și depărtarea de alte eparhii și mai ales a deosebirii de limbă, a năravurilor și obiceiurilor populației și clericilor”, găsește necesară întemeierea unei noi eparhii și a unui seminar, și, la 1 noiembrie 1812, înaintează Sfîntului Sinod propunerea, conform căreia cele „755 de sate și orașe cu 749 de biserici, în care intra și o parte din eparhia Hușilor” (1929, nr. I, p. 32), trebuiau să alcătuiască componența noii eparhii. E necesar de constatat că raportul Mitropolitului constituie un document foarte bine argumentat și foarte convingător, care cuprinde toate temeiurile ce îndreptățesc necesitatea de „înființare a unei eparhii independente”, începînd de la faptul cum

trebuie să se numească eparhia (a Chișinăului și Hotinului), cui să-i aparțină conducerea, care să fie statutul personalului, cine să se ocupe de educarea copiilor de preoți și slujitori bisericești etc. și pînă la mijloacele „pentru întreținerea casei arhieresti, dicasteriei, seminarului și episcopiei Vicar..., Exarhul Mitropolit, necerînd de la stat niciun ajutor bănesc...” (p. 33), propune doar izvoarele necesare: mănăstirea Căpriană, Adormirea Maicii Domnului..., cu moșiile sale Purcari, Răscăieți ș. a.

Pe lîngă marea forță de convingere a documentului, mai consemnăm și curajul, spiritul gospodăresc, cunoașterea necesităților populației băștinașe și bărbăția autorilor documentului care, la 1812, cînd Turcia și Rusia abia hotărîse soarta Basarabiei, a cutezat să spună pe nume tuturor doleanțelor poporului, adică să ceară să se țină cont de limba, năravurile, obiceiurile și tradițiile populației și clericilor din ținut. Despre aceasta vorbește și rezoluția împăratului Alexandru: „Așa va fi!” pusă pe prima pagină a raportului Sfîntului Sinod datat cu 21 august 1813, Teplîț.

Raportul, fără semnăturile membrilor Sinodului, a fost publicat în „Revista Societății Istorico-Arheologice Bisericești”, voi. IX, F.4. Și dacă în numărul de debut al revistei prof. Constantin N. Tomescu a prezentat documentele organizatorice de rezolvare a problemei la nivel de stat (de a obține consimțămîntul instanțelor), toate celelalte numere ale periodicului din 1929 însumează numeroase acte ce reflectau deja înfăptuirea nemijlocită a acțiunilor de înființare a noii eparhii. Mitropolitul Gavriil intervine cu un apel către exarhiceasca Dicasterie în vederea predării Mitropoliei Moldovei (din Iași) și plecării sale la Chișinău, acesta fiind datat cu 1812, iulie 29 (nr. 2, p. 31). Urmează mai multe acte prin care Mitropolitul Gavriil îl informează pe înaltul comandant al armatei, amiralul Ciciagov, cu privire la situația din trecut și cea actuală a Mitropoliei Moldovei, prezentînd o „scurtă dare de seamă despre starea mitropoliei Moldovei” (nr. 2, p.31-33). Printr-un alt act, Mitropolitul Gavriil adresează amiralului Ciciagov planul său „pentru înființarea unei eparhii între Prut și Nistru”, concomitent cerîndu-i concursul (nr. 2, p. 33-34). La 9 august 1812, spre exemplu, Mitropolitul Gavriil intervine din nou cu rugămintea „să dispună limitarea jurisdicției bisericești a eparhiilor de Iași și Huși peste Prut, unde se înființează o nouă eparhie” (nr. 2, p. 35) și la concret, „să se dea de știre episcopului Meletie de Huși”, ca preoțimea din acea parte a episcopiei Hușilor, care va trece la noua episcopie (județele Codrului, Hotărnicenilor, Grecenii, Sorocii, fostul Lăpușna, alipit de Orhei), „cu

toate afacerile sale pentru viitor să se adreseze mie” (nr. 2, p. 35). Imediat după actele în cauză, urmează dispozițiile respective, răspunsurile amiralului, cât și „Adeverința de predare a Mitropoliei Moldovei la trecerea Mitropolitului Gavriil în Basarabia” (nr. 2, p. 37).

Găsim și acte similare cu privire la aranjarea raporturilor noii eparhii cu alte instituții administrative: Oberprocurorul sinodal, principele Golițin, Guvernatorul civil al Basarabiei, Sturza, etc. Tot aici este plasat un document-mărturie despre începerea activității noii eparhii intitulat „Cartea pastorală dată de Mitropolitul și Exarhul Gavriil către fiii săi sufletești din noua eparhie dintre Prut și Nistru cu prilejul începerii activității sale” (nr. 2, p. 47-49), datat cu anul 1812.

Multe alte acte sunt adresate în diferite instanțe pentru a se putea organiza viața clericilor și a tuturor slujitorilor bisericii. Astfel, Mitropolitul Gavriil intervine ca slujitorii Bisericii să fie bine tratați către „Excelența sa Guvernator al Basarabiei, lucrători, sfetnici de stat și cavaler Scarlat Sturza” (tatăl lui Alexandru Sturza, scriitorul și filozoful), în care se arată că „...tagma bisericească pravoslavnică totdeauna a fost ocrotită și slobodă” și se exprimă doleanțele tagmei bisericești din noua eparhie de a fi scutită de „podvădărituri și cfartiruii [*încartiruii, nota n.*], de dijmuri și alte nedrepte cereri...” (nr. 3, p. 32). Din câte se vede, temerile preoțimii basarabene de abuzurile oastei rusești erau întemeiate. Căci în același număr al revistei, prof. C. Tomescu publică două documente similare: „Fețe duhovnicești nu pot încartirui oastea rusească” (nr. 4, p. 66-67), în care se aduc pilde concrete: „... am împlinit voile ostașilor, ce i-am avut prin case cu hrană, și unii după firea ostășească nemulțumindu-se, au fost multe supărări, care nu s-ar cuveni în case preoțești...” (semnat: „Toată obștea preoțească”). De aceea ei se adresează către Părintele Mitropolit Exarh Gavriil cu rugămintea de „a ni se face ocrotire și de a fi apărați de ostași...” (p. 66). Alături e publicată încă o plângere numită „Plecătă jalbă” și semnată de protopopul Dimitrie din Hîrlău și e adresată „Mitropolitului și cavaler Gavriil”. În plângere se arată că „... și acum căpetenia de încartiruire locală fiind dintre evrei, pune la dispoziție locuințe militarilor și altor slujbași totdeauna în casele clerului local și îndeosebi în a mea personală” (nr. 4, p. 67).

Un alt document-răspuns la actele oficiale – ne informează despre măsurile luate de către administrația duhovnicească din Tiraspol în privința parohiilor acestei administrații, ce trece la noua eparhie a Chișinăului (nr. 3, p. 33). În document sunt nominalizate localitățile dintre Bug și Nistru: Tiraspol

cu județul Dubăsari, Odesa și Oceacov și unele sate din Herson și Olviopol, bisericile, preoții și slujitorii bisericești ale cărora se scot din eparhia Ecaterinoslavului și se trec la cea a Chișinăului și Hotinului. Printr-un apel special, Mitropolitul Gavriil revine la problema mănăstirii Căpriana, adresându-se generalului Garting, conducătorul militar al Basarabiei, cu rugămintea de a trece mănăstirea la casa arhierească (nr. 3, p. 36-31).

Din ultimul lot de documente referitor la înființarea eparhiei Chișinăului și Hotinului se evidențiază cele consacrate organizării învățămîntului. Nominalizăm câteva dintre ele: „Dicasteria din Chișinău vestește pe toți protopopii din eparhie despre înființarea seminarului duhovnicesc și pentru aducerea copiilor la învățătură” (nr. 4, p. 7). „Mitropolitul Gavriil hotărăște deschiderea seminarului din Chișinău și poruncește Dicasteriei sale să cheme copiii la învățătură” (nr. 4, p. 22-23) și, în fine: „Mitropolitul Gavriil vestește pe guvernatorul Sturza al Basarabiei despre înființarea Seminarului din Chișinău”. Toate documentele fiind semnate cu ianuarie 1813, deschiderea Seminarului a avut loc în ziua de 31 ianuarie.

Celelalte documente din lotul dat constituie diverse circulare destinate să rezolve probleme ordinare, cum sunt: lucrările de cancelarie în Dicasterie, întreținerea personalului etc., cât și o seamă de raporturi, chemări la Iași, Orhei ș.a., legate de aceleași probleme organizatorice, precum și răspunsuri la unele din aceste scrisori. Ele, aceste acte, dispoziții și scrisori, constituie niște mărturii prețioase despre stilul de lucru al noilor structuri bisericești. Aducem doar câteva pilde: „Protopopul ținutului Hotărniceni, Baltag, confirmă primirea și executarea unui ordin al Dicasteriei Chișinăului și Hotinului, pentru săvîrșirea de slujbe de mulțămire pentru înființarea eparhiei noi” (nr. 4, p. 16), semnat: protoeiereu Onufrei Baltagă. Ceva mai jos, imediat după semnătură, Const. N. Tomescu, îngrijitorul documentelor, ne comunică că „Raportul original în moldovenește e în arhiva Consiliului eparhial Chișinău”, dosar nr. 326/1813, f. 56. Un alt raport, de la protopopul Lupu, cu același sens (ibidem, f. 78), și altul (pe fila 80), „de la protopopul Simeon Pahovschi al Codrenilor-Greceni din Leova” (nr. 4, p. 16). Mai semnalăm că în porțiunea dată de acte găsim multe scrisori în care sunt nominalizați protopopi și localitățile în care slujesc. Astfel, din porunca datată cu 29 august 1812, aflăm că „Exarhiceasca dicasterie a Moldovlahiei cheamă la Iași pe „toți protopopii ce se află în eparhia Hușului dincolo de Prut”, înainte ca Mitropolitul Gavriil să treacă la Chișinău” (nr. 4, p. 17). Urmează semnătura: „Am văzut porunca și voi urma”: Gheorghe Batcu (Lăpușna), Ioan (Lăpușna), Isai

(Lăpușna), Onufrie (Hotărniceni), Teodor (Soroca), Ion (Tătărauca Nouă, țin. Soroca), Alexandru (Plopi, țin. Soroca).

Bogata informație cu privire la personalul viitoarei eparhii beneficiarii o vor afla din *„Jurnalul Mitropolitului Gavriil cu numirea personalului în nou proiectata eparhie a Chișinăului și Hotinului”*. Jurnalul începe cu data: 1812, septembrie 30. Este alcătuit din cinci paragrafe, conform sectoarelor de activitate: 1. Dicasteria Exarhiceasca a Chișinăului cu enumerarea membrilor protopopi: protopop Petre Cunițchi, protopop Gheorghe Rodostan, protopop Stavarachi Costin și protopop Gheorghe Batcu etc., etc. 2. Catedrala-sobor cu protopopul Cunițchi în frunte. 3. Casa arhierască, condusă de igumenul schitului Hîrbovăț Serafim. 4. Seminarul cu rectorul-protopop Cunițchi. 5. Chetele pentru întreținerea Mitropoliei și a seminarului. Documentul nu e voluminos, aproape trei pagini, însă credem că el constituie o sursă de informare de mare valoare în ceea ce privește stabilirea căilor, procedeele și tehnologiei de organizare a instituțiilor duhovnicești și de studiere a activității acestora. Pentru exemplificare vom reproduce doar câteva fragmente din paragraful destinat organizării învățămîntului. Este vorba de seminar: „... se vor preda limbile: latină, rusă, greacă și română, iar obiecte sistematice, ca și la celelalte seminarii duhovnicești. La început să se deschidă două clase: pregătitoare și de gramatică în toate limbile și se numește în toate clasele pregătitoare profesorul Gherbanovschi și în cea de gramatică profesorul Nesterovici, cu condiția ca ei să treacă cu elevii treptat: Nesterovici pînă la clasa de filozofie, iar Gherbanovschi pînă la cea de retorică...” (nr. 4, p.19). Aici e momentul, credem, să se țină cont și de termenii de realizare a ideii „înființării eparhiei Chișinăului și Hotinului”. De la data prezentării raportului cu propunerile respective Sfîntului Sinod (4 noiembrie 1812) pînă la deschiderea seminarului și chemarea copiilor la învățătură (31 ianuarie 1813) organizatorii au avut nevoie doar de trei luni!

În lumina celor relatate mai sus referitor la înființarea „unei noi eparhii între Prut și Nistru”, prezintă interes lotul de documente *„Știri catagrafice din Biserica Moldovei în 1809”* de același Const. N.

Tomescu (1931, nr. 2, p. 73-80). Informațiile cuprinse în aceste documente ne luminează situația cu privire la localitățile și slujitorii bisericești din stînga Prutului (Basarabia), care pe acele timpuri țineau de eparhia Hușului. Aici sunt reproduse tablouri numerice și nominale referitoare la mănăstirile, schiturile și bisericile, precum și la călugării, maconii din eparhia Hușului, acestea fiind prezentate de episcopul Meletie la 1809, aprilie 18, și de eparhia Romanului, trimise de episcopul Gherasim tot la 1809, august 20. Credem că prezintă un deosebit interes și informația despre acele localități din Basarabia care, la acea epocă, țineau de eparhia Hușului.

În *„Izvodul de mănăstiri și schituri ce se află în eparhia Sfintei episcopii Huși-1809”* sunt înregistrate, cu toate celelalte date (nume de egumeni și număr de ieromonahi și călugări), atît schiturile: Călărășauca, Verejeni, Rughi, Cosăuți, Soroca, Japca, Lamanuva, Poiana, Dobrușa, Coșălăuca, Curaturile – toate din ținutul Sorocii; mănăstirea Căpriană, schiturile Condrîța, Suruceni și Hîncu – din ținutul Lăpușnei, cît și numărul total de biserici, preoți, diaconi și ȣercovnici din ținuturile Sorocii, Lăpușnei, Hotărniceni, Codrului, Greceni, Faldului (1931, nr. 2, p. 73-74). Ne sunt prezentate tablouri similare după ținuturi: Romanului, Bacăului, Tecuciului, Covurluiului, Tutovei, Vasluiului (1931, nr. 2, p. 73-90). În continuare C. N. Tomescu ne oferă alte „știri...”, intitulate *„Scrierea cu cuprindere pentru preoții și diaconii, și bisericile cu hramurile lor care se află în eparhia episcopiei Romanului”* (1931, nr. 3, p. 174-205).

Ținînd cont de scopul inițial al revistei – de *„a studia pămîntul și fapta românească dintre Prut și Nistru”* (1929, nr. I, p. 1) – trebuie de remarcat că, prin lotul de documente semnalat aici Constantin N. Tomescu a contribuit mult la documentarea istoriei Basarabiei la diferite etape, reliefînd în mod special dăinuirea spiritului românesc chiar în perioadele prea puțin prielnice pentru astfel de fapte. Această tendință de a pune la temelia istoriei fapte reale, fără nicio selecție pîrtinitoare, se vede limpede din toate documentele adunate în paginile revistei trimestriale *„Arhivele Basarabiei”* (Vezi rev. Nr.3, p. 47-58). (Va urma)

Mindfulness

Dragoș Florin CONSTANTINESCU, psiholog, psihoterapeut –
hipnoză clinică și terapie ericksoniană

Mindfulness este o formă simplă de conștientizare disponibilă pentru oricine în orice moment. Citind aceste rânduri, de exemplu, poate că atenția îți este atrasă de cuvintele pe care le citești sau poate că te întrebi dacă acest articol merită osteneala. Știi unde este atenția ta? S-a îndepărtat deja de la pagina aceasta? Este ceva normal ca mintea să rătăcească, dar îți dai seama când se întâmplă asta și la ce te gândești? Și care este calitatea conștientizării tale – relaxată, curioasă și alertă sau poate puțin distrată și anxioasă?

Mindfulness înseamnă doar să fii conștient unde îți este mintea dintr-un moment în celălalt, cu acceptare blândă. Acest gen de acceptare cu inima deschisă poate avea un efect de transformare puternică a vieților noastre zilnice. Putem învăța să ne bucurăm de lucrurile foarte banale (ca de exemplu aroma unui măr) sau să tolerăm greutăți mari (cum ar fi moartea unei persoane dragi) învățând doar să practicăm mindfulness-ul.

Introducerea formală a gândirii orientale în filosofia și psihologia occidentale datează de aproximativ două secole prin traducerea textelor spirituale indiene, alături de scrierile budiste. Începând cu anii 1990 cele mai multe studii s-au mutat asupra meditației cu mindfulness, iar în 2013 existau peste 2200 de articole și peste 60 de centre

de tratament prin mindfulness și cercetare numai în Statele Unite.

În psihoterapie mindfulness-ul este utilizat ca tehnică de reglare emoțională, nu ca tehnică de meditație spirituală care să aibă ca scop obținerea unui anumit insight, adevăruri ultime etc.

Mindfulness pune accent pe experiența directă, reprezentând o *ancorare în prezent*, cu alte cuvinte este vorba de cunoașterea pe care o avem prin intermediul simțurilor. Majoritatea oamenilor pun semnul egal între realitatea percepută direct cu ajutorul simțurilor și realitatea construită cu ajutorul gândurilor și imaginilor (un câine pe care-l percepi direct te poate mușca, dar imaginea lui mentală nu te poate mușca). Este important să degresăm imaginea stimulului direct de toate experiențele anterioare. Cu cât noi suntem mai ancorați în prezent, cu atât comportamentele noastre sunt mai adecvate momentului prezent. Adaptarea înseamnă găsirea unui echilibru între mine și realitatea aici și acum; în acest caz teama poate fi o emoție pozitivă (mobilizează resursele aici și acum), dar dacă mintea mea creează „balauri” din trecut eu nu mai sunt în prezent. Experiența autentică este doar experiența directă.

Conținutul gândurilor și imaginilor, de foarte multe ori, au o legătură mai importantă cu trecutul

decât cu prezentul. Prezentul este în continuă schimbare, și de cele mai multe ori, noi vrem să păstrăm un element, iar paradoxul este: cu cât vrem să-l păstrăm mai mult, cu atât el trece mai repede (realizăm, dintr-o dată, că realitatea prezentă este alta). Pentru a rămâne ancorați în realitatea aici și acum este necesar să urmărim această schimbare continuă a prezentului. Mentea noastră conștientă are tendința naturală de a evada din prezent (peste 46% din cazuri!), ceea ce înseamnă că în acele momente funcționăm pe modul „pilot automat”.

Una dintre condițiile esențiale ale mindfulness-ului o reprezintă atitudinea neevaluativă. De cele mai multe ori nu ne putem abține să nu evaluăm, iar aceste evaluări sunt subiective. Pentru a trăi momentul prezent trebuie să suspendăm evaluările. Să acceptăm, pur și simplu, ceea ce se petrece în jurul nostru ca elemente normale ale vieții. Tendința de a evalua ne împiedică să observăm corect ceea ce se întâmplă în jurul nostru, pentru că interferează cu percepția. Inacceptarea presupune revoltă, iar această stare afectivă ne perturbă percepția corectă a realității. Noi nu putem împiedica apariția unor elemente negative în viața noastră, dar avem libertatea de alege cum să reacționăm la ele!

Psihologia budistă presupune că modul în care ne construim realitățile private este, în mare parte, delirant; prelucrăm inconștient evenimentele curente pe baza experienței trecute și a dorințelor actuale, ceea ce duce la greșeli și suferință inutilă. Antidotul – atenția cu mindfulness – ne permite să ne înțelegem condiționarea și să vedem mai clar lucrurile. Însă ceea ce vedem nu este adevărul absolut; mai degrabă vedem prin iluzia conceptualizărilor noastre. Observând tendința aceasta către gânduri și convingeri iluzorii, învățăm să nu mai dăm atât de multă importanță constructelor noastre mentale.

A da dovadă de mindfulness înseamnă a te trezi, a recunoaște ce se întâmplă în momentul prezent cu o atitudine prietenoasă. Din păcate, dăm rareori dovadă de mindfulness. De regulă, suntem cuprinși de gânduri care ne distrag sau opinii despre ce se întâmplă în acel moment. Printre exemplele de lipsă de mindfulness se numără următoarele: ne grăbim cu activitățile, fără a fi atenți la ele; spargem sau vărsăm lucruri din cauza nepăsării, neatenției sau a faptului că ne gândim la altceva; suntem incapabili să observăm sentimente subtile de tensiune fizică sau disconfort; uităm numele unei persoane aproape imediat ce l-am auzit; ronțăm fără a fi conștienți că mâncăm.

Mindfulness-ul trebuie simțit pentru a fi cunoscut. Oamenii pot practica mindfulness-ul la grade diferite de intensitate. Chiar și în viețile noastre cotidiene, pline de presiune și elemente care ne distrag, putem avea momente de mindfulness. Ne putem rupe, pe moment, de activitățile noastre respirând adânc, conștient, concentrându-ne atenția și întrebându-ne: Ce simt în corpul meu în clipa asta?, La ce mă gândesc?, Ce sentimente am?

Nu trebuie nici măcar să fim calmi pentru a avea parte de conștientizare cu mindfulness, cum se întâmplă când descoperim că „sunt foarte furios acum”. Asta înseamnă mindfulness în viața cotidiană – și așa apare, de obicei, în psihoterapie.

Starea de mindfulness apare natural în viața de zi cu zi, dar este necesar un exercițiu pentru menținerea sa. Cu toții ne trezim periodic în fața experienței prezente doar pentru a aluneca rapid înapoi către gândirea discursivă obișnuită.

Mindfulness-ul a devenit ceva obișnuit în Statele Unite. În cadrul unui sondaj derulat în anul 2007, 9,4% dintre americani au declarat că au practicat mindfulness-ul în anul anterior, de la 7,6% cu doar 5 ani înainte. Comunitatea științifică a arătat un interes puternic pentru mindfulness, iar în cercurile clinice, meditația a devenit una dintre cele mai cercetate metode terapeutice. Terapeuții clinicieni sunt atrași către mindfulness dintr-o varietate de direcții: clinică, științifică și personală.

Prin teste controlate randomizate s-a demonstrat că antrenarea stării de mindfulness aduce îmbunătățiri în cazul unei lungi liste de afecțiuni/stări: sindromul colonului iritabil, gestionarea diabetului, gestionarea cancerului, durerea cronică, stresul asociat muncii, sindromul oboselii cronice, mâncatul din motive de stres, calitatea vieții cu HIV, renunțarea la fumat, bufeurile, insomnia, efectele bolii medicale cronice, tulburări asociate consumului de substanțe.

Mindfulness reprezintă o sursă regenerabilă de energie și încântare. Poate fi experimentată lesne de oricine, dar nu poate fi descrisă cu ușurință. Conștientizarea cu mindfulness se face mai ales prin experiență, este nonverbală (respectiv senzorială, somatică, intuitivă, emoțională) și necesită o oarecare exersare pentru a se dezvolta. Ca orice abilitate dobândită, experiența mindfulness se stabilizează prin practicarea frecventă.

Mindfulness-ul în sine nu este ceva neobișnuit; *continuitatea* mindfulness este, într-adevăr, rară.

dragos.constantinescu.psi@gmail.com

Un geniu român – Nicolae Iorga

Aurelia LĂPUȘAN

Istoricul Nicolae Iorga s-a născut la început de iunie 1871. Data de 5 iunie ar trebui să stea prinsă în calendar cu roșu. Despre el George Călinescu scria: "Cunoașterea aproape monstruoasă a istoriei universale și române în cele mai mici detalii, direct de la izvoare, i-a îngăduit istoricului să improvizeze, la cerere și în scurt timp, istorii parțiale: monografii de orașe, de domnii, de familii, istorii de relații, istoria bisericii, istoria armatei, istoria comerțului, istoria literaturii, istoria călătorilor străini, a tipăriturilor. Și acestea nu sunt simple îndreptare, sunt sinteze complete, exhaustive, uneori disperant de amănunțite, egoiste în note până a nu lăsa altuia bucuria unui adaos."

Personalitate monumentală a culturii românești, bărbat înzestrat de Dumnezeu cu o memorie fenomenală, cel mai mare poligraf al neamului românesc (circa 1.250 de volume publicate și 25.000 de articole).

În urbea natală, Botoșani, urmează școala primară și gimnaziul, uimindu-și profesorii. Termină Liceul Național din Iași (1888); reușește într-un singur an să absolve Universitatea din Iași ("magna cum laudae", 1889).

În vara anului 1884, la vârsta de 13 ani, Iorga publică articole nesemnate privind politica lui Bismarck, în ziarul "Românul", al lui C.A. Rosetti. În 1891 începe colaborarea la "Enciclopedia franceză", continuând să trimită articole la revistele din țară, dintre care le putem remarca pe cele privind opera lui Nicolae Bălcescu și Nicolae Filimon.

Ca istoric literar a publicat: „Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea” (vol. I-II, 1901); „Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688” (1904); „Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea, de la 1821 înainte”. „În legătură cu dezvoltarea culturală a neamului” (vol. I, 1907, vol. II, 1908, vol. III, 1909); „Istoria literaturii românești” (vol. I, 1925, vol. II, 1926, vol. III, 1933); „Istoria literaturii românești contemporane” (1934); „Istoria literaturii românești”. „Introducere sintetică” (1929). Ca om politic, a fost co-fondator

al Partidului Naționalist-Democrat (1910), în anii 1931-1932, Prim-ministru și Ministru al Educației Naționale. Membru al parlamentului în mai multe legislaturi, Iorga era un reputat orator, temut de adversarii săi politici, consilier regal, președinte al Camerei deputaților, senator. Nicolae Iorga a fost fondatorul (1920) și director al Școlii Române din Franța de la „Fontenay-aux-Roses”. A editat și condus numeroase ziare și reviste („Neamul românesc”, „Revista istorică”, „Revue Historique du Sud-Est-Européen”, „Floarea darurilor” etc.); unul dintre doctrinarii sămănătorismului (a condus revista „Sămănătorul” în perioada 1903-1906).

„Timp de câteva decenii, numeroși locuitori ai județului: politicieni, intelectuali, țărani, elevi, i-au scris lui N. Iorga, informându-l asupra celor mai semnificative evenimente petrecute în județ, cerându-i sfatul sau ajutorul în rezolvarea unor probleme de cele mai felurite aspecte sau invitându-l să fie alături în momente importante din viața comunităților din care făceau parte. La acestea Nicolae Iorga răspundea tuturor celor ce i se adresau în scris, și care avea un impact emoțional deosebit de puternic asupra acestora.”

IORGA DOBROGEANUL

Marele dascăl al românilor, Iorga, a iubit mult Dobrogea și a luptat pentru ea, dăruindu-i mult din neodihna și cutezanța sa. A venit deseori la Constanța urzindu-i un viitor strălucit: „Constanța triumfătoare

din care va fi dispărut amintirea umilei Chiustengei musulmane, va fi un oraș în adevăr românesc”.

O personalitate care trecea des prin gara Constanța era Nicolae Iorga, scriau cronicarii. Trecea prin stație ca o adevărată vijelie. Profesorul străbătea în fuga mare mulțimea de oameni care umplea peroanele gării, îndreptându-se spre ieșire, unde-l aștepta automobilul cu care—și continua călătoria spre Mangalia. În urma savantului „alerga” cunoscutul avocat N.D.Chirescu, și el, ca și Iorga, purtând barbă mare și neagră. Avocatul Chirescu era cumnatul profesorului și locuia la Constanța, unde conducea activitatea Ligii culturale al cărei președinte absolut era Iorga. La Mangalia, istoricul avea o vilă. „Astăzi mă pot retrage uneori, la o parte și de datorita corecturilor din fiecare seară - de vreo treizeci de ani de zile - ale tipografiei mele, acolo, în mijlocul codrului care-mi vorbește în diminețile sângerate deasupra muntelui și în misterioasele amurguri fâșietoare, cu glasuri pe care-mi pare că le cunosc demult și le înțeleg, venind din aceeași mare ființă care este și în bradul care-și mișcă acele la vânt și în cugetarea și simțirea mea înseși; aici se poate căpăta acea contopire în totalitatea, cu multiple înfățișări, a lumii din care noi facem cu atât mai rău, cu cât ne deslipim egoist, prin mândria noastră umană, mai mult, atunci când de fapt, la o înțelegere mai adâncă toți și toate suntem totuna și la ansamblul comun trebuie să raportăm orice. Senină și supremă împăcare, pe care numai în astfel de locuri singurate și tăcute poți să o capeți. Sau, pe un loc luat tot împreună cu altă sărăcime intelectuală în fața mării singurate de la Mangalia, cele câteva odăite din vârful cărora poți privi pentru același simț integral al tuturor vieților, marea singură, măreț de calmă în zilele bune, când pescărușii o brăzdează cu un colț din alba lor aripă veșnic călătoare, ori furios spumegătoare, când o bate furtuna prinsă în cazanul malurilor închise, care mușcă lacom din înaltul mal galben căptușit cu algele putrede.

Sunt oameni buni care cred că pentru atâta trudă de o viață întreagă care, pentru sine și pentru ai săi, și-a interzis aproape orice distracție - nu știu de câte ori, într-o așa de lungă petrecere la București, am călcat cu ai mei într-un teatru și am stat la o masă de grădină, și în tinereță n-am știut ce e un vagon de dormit ori un prânz la un restaurant de

Universitatea Populară N. Iorga

Văleni de Munte

1919 Universitatea Iorga de la Vălenii de Munte

gară, mergând până la Paris cu proviziile de acasă în hârtie -, e prea mult ceea ce numai aceste păgâne osteneți de până la zece ceasuri pe zi au putut să-mi dea mie, care am intrat în cariera mea cu hainele singure de pe mine. Ba chiar au socotit milioanele, o, cât de multe! Pe care le-am întrebuințat pentru „vilele” pe care nu le-am văzut niciodată, și le-au și găsit originea: în ce am răpit statului ca ministru de un an de zile. S-a întâmplat chiar ca, la Mangalia, unde se știe că am îndemnat pe orice datornic, pe orice învățător, pe care *eu* nu l-am plătit să se arunce în mare, niște suflete caritabile s-au oprit înaintea casei mele, încă necomplet plătite, și cu glas tare înaintea copiilor mei și-au arătat părerea că am clădit-o din banul public, pe care am avut cutezanța să mi-l însușesc...”¹

DENUNȚAT DE O PRESĂ "CUMPĂRATĂ"

Despre vila sa de la Mangalia, savantul scria că „are dreptul la câteva luni de liniște, în odăile de la Mangalia. Date despre vila profesorului Iorga nu am găsit dar în rapoartele arheologilor se menționează că s-au descoperit « Calcare și în regiunea litorală a mării, din capătul de nord al plajei până ceva mai sus de vila prof. Nicolae Iorga, apoi în dreptul vilelor germane, și în țărmul mării din cotul imediat la nord de iezerul Mangaliei, la așa zisul colț al morii lui Hagi Ali Bei. În vecinătatea vilei lui Iorga se afla și vila generalului Broșteanu

Deși Iorga trecea des prin gara Constanța, corespondenții locali ai ziarelor din București se fereau să-l intervieveze. Cauza? Exista un precedent devenit celebru care-i înspăimânta. Prin

¹ Iorga, O viață de om așa cum a fost, vol. IV, Editura Minerva, 1981, p.147-148

1931 sau 1932, în tot cazul în vară, profesorul, pe atunci prim ministru în guvernul de tehnicieni, făcuse la Mangalia o declarație fulminantă în fața unei delegații de cetățeni grav prejudiciați de pe urma crizei economice și a curbelor de sacrificiu, declarație încheiată cu următoarele cuvinte rămase notorii: „În cazul acesta aruncați-vă în mare”. Un ziarist aflat la Mangalia a transmis-o imediat telefonic la București, unde a și apărut într-un ziar de prânz. În aceeași seară, înapoiindu-se în capitală, excelența sa a dezmințit știrea în fața gazetarilor, care uimiți de violența declarației, l-au întâmpinat în Gara de nord. „Am spus eu așa ceva? De de unde, domnilor?”²

Iată cum explică el însuși incidentul care i-a adus demisia din postul de prim ministru al Guvernului. „Veniseră la mine acolo câțiva proprietari rurali foarte împovărați, care-mi cereau moratoriu sau alte măsuri care ar fi lovit greu în creditul țării. Le-am refuzat. Ofeream în schimb recomandări către organele fiscale pentru păsuiri indicate de situație. Din dos, un glas a țâșnit: „Dar noi suntem desperați”. I-am răspuns că, deoarece de o parte e casa mea, de alta e marea, dacă ar fi desperați s-ar fi aruncat în mare în loc să-mi vină în casă. La o observație că se protestează polițele, am obiectat că astăzi aceasta n-are gravitatea din timpurile normale. Am fost denunțat îndată, de o presă cumpărată, că am recomandat aruncarea în mare a debitorilor - va veni vremea de li se va spune și învățătorilor că le-am dat și lor același stat - și că am indicat ca mijloc de salvare neplata datoriilor, eu însumi prezentându-mă ca exemplu./.../

Primit de suveran ca de un judecător de instrucție pentru „declarațiile” de la Mangalia, prezentasem o demisie pe care o voi înnoi când ministrul de finanțe a vrut să treacă salariile învățătorilor la comune și când, în ianuar 1932, a reînceput, după ce se părăsise ideea ministrului Argetoianu, jocul de-a Titulescu-omul picând din cer ca în poveste, la fiecare „criză Ministeriabilă” pe care i-o provocau acoliții.³

În Memoriile publicate telegrafic timp de opt ani, Iorga a ținut cu multă grijă calendarul deplasărilor sale în Dobrogea : « 24 mai - 5 iunie. Conferință la Constanța, despre « Lipsa de virtute cetățenească » ; deși din cauza zăbăvii mele, foarte mulți plecaseră, sala e ticsită de lume. A doua zi la Mangalia. Întors prin frumoasa regiune a „Bărăganului” dobrogean, pe la Adamclisi, Cusgun, Silistra, unde aflu pe Tașcu Pucerea și pe Pericle Papahagi, Turtucaia-infect cuib tragic- și Oltenița ».

² F.Urseanu, O gară care nu mai există, Almanahul Flacăra, p.362-368

³ Iorga, O viață de om așa cum a fost, vol. IV, Editura Minerva, 1981, p. 211

29 septembrie. La Piua Petrei, Hârșova și Constanța, în cercetarea monumentelor romane. 30 septembrie. La Mangalia. Întoarcerea prin Silistra. 21 decembrie. La Constanța pentru o conferință despre « Latinitatea dobrogeană ». Apoi, noaptea la Mangalia. 22 decembrie. Vorbesc la legea curbei salariilor./.../28 mai 1932. »La Cernavoda așteptăm sosirea trenului regal. Impunătoare ceremonia decorării micilor vase ale escadrei pe Dunăre. Amiralul Gabrielescu, cam obosit, amintește fapte de arme din ultimul războiu care pentru noi toți sunt o revelație. Dejun cu regele, foarte bine dispus. Cer voie să văd casa mea din Mangalia. La întors, ceremonia pe cele două vase noi de pe Marea Neagră, care cu altele mai vechi, pleacă supt comanda prințului Nicolae, la Malta, e sfârșită. Plec spre Basarabia. /.../28 iunie. La Mangalia, pe strașnica ploaie care salvează o parte din recolta Dobrogei. La Constanța cercetez bisericile(cu picturi de Mirea, de Marinescu ; se pregătește a lui Toniță) și găsesc cea mai groaznică școală normală de fete din țară. Manoilescu mi-a spus că s-a încheiat convenția pe care francezii la Geneva au găsit-o excelentă»

M.Manoilescu, guvernatorul Băncii Naționale, avea și el casă la Mangalia, ceea ce ar presupune că schimbul de păreri s-a produs acolo.

Nicolae Iorga cutreieră mările și porturile lumii și descoperă “tocmai târziu de tot, pe viziunea acelui țărm al Dobrogei, pe care-l cunoaștem așa de puțin și care nu se cuprinde numai în iluzia de argint a Balcicului și în pitorescul tataro-turcesc al unei biete rase pe care pe care astăzi o ia vântul, am ajuns să prețuiesc, firește nu năvala de trivialitate și de dezmăț a stațiunilor balneare, urâta icoană a lipsei de pudoare în timpurile noastre, ci, în singurătatea de la Mangalia, frumusețea serilor care isprăvesc în brumă ușoară, farmecul luminilor din fund, care îți arată o lume în mers, surprinderea luminilor fugale de la luntrile pescarilor, care-și vrăjesc prin licărirea torțelor prada din adâncuri și mai ales acel lucru de neuitat care este chemarea de dimineață, în faptul chiar al zilei încă răcoroase, a luceafărului, care se ridică deodată în fundul cerului vioriu, și este ca o trezire la viața cea nouă, ce trebuie să înceapă pentru locuitorii adâncului de apă, ca și pentru acei care, astăzi, pe ruinele cetăților elenice, duc numai rămășița tristă și vulgară a unei civilizații pe care noi până astăzi n-am știut-o învia.”⁴ O frază lungă, nemaîntâlnit de lungă, o unică răsuflare pentru a prinde în rostogolirea cuvintelor ei farmecul inconfundabil, tresărirea vieții într-un nou oraș de vacanță al României, Mangalia.

⁴ Nicolae Iorga, Marea-cum am cunoscut-o. În Sfaturi pe întuneric, conferințe la radio, 1931-1940, București, Societatea română de radiodifuziune, p.328

Expo : „Dimensiunea europeană a patrimoniului cultural dobrogean“

Iulia PANĂ

Biblioteca Județeană Constanța a găzduit o dublă expoziție de pictură și fotografie sub titulatura: „Dimensiunea europeană a patrimoniului cultural dobrogean“

Au fost expuse peste 40 de lucrări aparținând cursanților de la Centrul Cultural Județean „Teodor Burada“, îndrumați de Ioana Călinescu, clasa de Pictură și Grafică, și Iulia Pană, clasa de Artă Fotografică. Vernisajul a fost oficiat de către directoarea BJC dr. Corina Apostoleanu, și a coordonatelor proiectului, Liliana Stamate și Manuela Dinică.

Constanța veche, de odinioară ce trăiește prin clădirile pline de povești, unele scrise, altele doar povestite de bunici, a fost captată de lentila

aparaturii de fotografiat sau de ochiul și pensula celor ce deprind artele vizuale. După documentări și studiu, după trasee și zile de practică, cursanții s-au încumetat să dea viață, culoare și măreție acelor clădiri de legendă pentru care timpul a fost un aprig dușman.

Holul de intrare în Biblioteca Județeană a devenit o simeză generoasă pe care aceste bijuterii arhitecturale s-au relevat privitorilor într-o splendoare patinată de trecut.

„Expoziția face parte din planul activităților prevăzute a se desfășura pe tot parcursul anului 2018, în cadrul proiectului inițiat de Bibliotecă, cu ocazia sărbătoririi Anului European al Patrimoniului Cultural. Obiectivul Anului European al Patrimoniului

*foto: Cirnu Flavian Ionut
Casa cu Lei 1898-1902*

Cultural este de a încuraja cât mai multe persoane să descopere și să aprecieze patrimoniul cultural al Europei. Sloganul Anului este "Patrimoniul nostru: la confluența dintre trecut și viitor". Proiectul își propune să crească gradul de cunoaștere a monumentelor istorice și siturilor arheologice de pe teritoriul județului Constanța, în rândul copiilor și tinerilor, în principal, dar și promovarea acestora în rândul adulților, ca o premisă a unei educații sensibile față de valorile culturii locale, integrate celei europene", se subliniază în comunicatul de presă al BJC.

Partenerii BJC în acest proiect sunt Școlile gimnaziale nr. 43 „Ferdinand” și nr. 23 „Constantin Brâncoveanu” din Constanța, alături de Centrul Cultural Județean „Teodor Burada”, proiect la care au participat, până în prezent, peste 100 de persoane.

În ideea proiectului se apreciază de către inițiatori că „Prin jocuri și concursuri, exerciții și discuții, participanții au putut descoperi o parte din clădirile de patrimoniu ale orașului, stilurile arhitectonice și destinațiile acestora de-a lungul timpului, precum și elementele de unicitate sau de integritate ale clădirilor în peisajul arhitecturii locale și europene”

Proiectul se desfășoară și în timpul vacanței de vară prin organizarea concursului de fotografie „Marea Patrifotografie”. El se va încheia pe 29 septembrie, de Noaptea Bibliotecii, cu un concurs de cunoștințe tematice legate de patrimoniul local, un concurs de tip evadare – Library Escape.

foto: Bechisi Bianca Maria

CONCURSUL NATIONAL DE PIAN „PIANO ART”

Ioana Cutova - câștigătoarea marelui trofeu

În perioada 9-10 iunie 2018, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, a organizat Concursul Național de Interpretare Pianistică „Piano Art”.

Acest concurs este o competiție, ce are ca scop motivarea elevilor care studiază pianul în paralel cu învățământul general obligatoriu, fapt ce contribuie la dezvoltarea capacității intelectuale a tinerilor. Deprinderea abilităților de a cânta la un instrument oferă totodată o alternativă plăcută de petrecere a timpului liber. În special frecventarea unor cursuri de pian în instituții abilitate și prezentarea la un concurs creează un cadru organizat de afirmare artistică muzicală, de prezentare și evaluare a cunoștințelor însușite.

Concursul este deschis copiilor ce studiază pianul la: Școli populare de artă, Centre culturale, grădinițe, Case de cultură, mediul privat.

Evenimentul s-a desfășurat în Sala de Concert a Muzeului de Artă din Constanța unde au participat peste 50 de candidați care au avut de prezentat un repertoriu format din două piese de factură diferită ca stil și gen, executate din memorie. Juriul a fost alcătuit din personalități ale vieții muzicale românești și reprezentanți ai instituțiilor organizatoare. Juriul a fost alcătuit din personalități consacrate ale vieții muzicale

românești și reprezentanți ai instituțiilor organizatoare: Prof. Univ. Dr. Daniel Goți, de la Academia de Muzică „Gh. Dima” – Cluj –Napoca, Lector Univ. Dr. Pavlovici Manolescu Delia Casandra de la Universitatea Națională de Muzică București, Radu Cioerei prim-dirijor la Teatrul de Operă și Balet „Oleg Danovski”.

Concursul s-a încheiat duminică 10 iunie, când a avut loc și festivitatea de premiere unde în disputa lor pentru marele trofeu, au interpretat o melodie la alegerea lor premianții locurilor 1: Categoria A- MORARU EDUARD, Categoria B- CUTOVA ELURYN IOANA, Categoria C- DOBRE ADELINA SI PANAIT IRIS, Categoria E- BADEA MARIA SI BOZIERU RAZVAN, Categoria F – POPESCU SPIREA MATEI, Categoria G- MARCULESCU TEODORA, Categoria H – IZBASOIU GABRIEL, iar marele trofeu a fost câștigat de CUTOVA ELURYN IOANA din Constanța. Felicitări!

MANAGER PROIECT
DIRECTOR ARTISTIC
SILVIA ȚIGMEANU

DIRECTOR GENERAL
DOINA VOIVOZEANU

Foto: Iulia Pană

